

ביאורים בפרשיות

תזריע - מצורע

👉 עניני נגעים 👈

מבאר בס"ד בקצרה עיקרי הענינים השייכים להסבר הפסוקים ודרשות חז"ל שהובאו ברש"י וברמב"ן. אשר מוקשים למי שלא למד מסכת נגעים (ויועיל גם כחזרה על עיקרי הענינים במסכת נגעים)

הרבה מהביאורים והידיעות שהובאו בקונטרס זה, הם ממה שראיתי בספר משנת טהרות של הג"ר איתמר גרבוז שליט"א

ירושלים תובכ"א שנת ה'תשפ"ו
מהדורה עשירית

להשיג

abram05041@gmail.com

לכל עניני החוברת

abram05041@gmail.com

תוכן ענינים

פרשת תזריע

עמוד 4

שחיין ומכוה

עמוד 13

נתקים

עמוד 14

קרתת וגבתת

עמוד 19

נגעי בגדים

עמוד 21

פרשת מצורע

עמוד 24

נגעי בתים

עמוד 27

נגעים בזמן הזה

עמוד 34

כתב הרשב"ם. כל פרשיות נגעי אדם וכו' אין לנו אחר פשוטו של מקרא כלום ולא על בקיאות דרך ארץ של בני אדם אלא המדרש של חכמים וחוקותיהם וקבלותיהם מפי החכמים הראשונים הוא העיקר.

פרשת תזריע

פרק י"ג פסוק ב'

אָדָם פִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפְחַת אוֹ בִּקְרָת וכו':

ברש"י שמות נגעים הם ולבנות זו מזו. מבואר במשנה (פ"א מ"א) דבהרת ושאת הן אבות, וספחת הוא ריבוי לתולדה, (ספחת הוא לשון טפילה). ובהרת היא עזה כשלג והיא לבנה מכולם, והא דשאת קודמת בפסוק לבהרת, משום דאם היה כתוב קודם בהרת ההינו מרבים תולדה רק לבהרת ולא לשאת, עי' ברא"ש ריש נגעים ובאו"ח כאן.

וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרְעַת:

מה דכפל הפסוק והיה וכו' עי' רמב"ן בפסוק ג' שכתב ולכך יאמר הכתוב בהן בתחילתן "נגע צרעת", כלומר מכה של צרעת, איננה צרעת גמורה, ובהיות סימני הטומאה גמורין לאחר ההסגר שיאמר "צרעת היא" עכ"ד. וא"כ הפסוק מתפרש לדבריו דכשיהיה בעור בשרו שאת או ספחת הוה נגע צרעת דהינו דעדין אינה צרעת גמורה עד שיטמאנו הכהן. ועי' בהעמק דבר, וע"ע במושב זקנים כאן¹.

בתורת כהנים כאן דרשו "מלמד שהוא מצטער ממנו" ומנין שאף אחרים מצטערים ממנו רואים אותו שהוא מצטער ממנו תלמוד לומר לנגע. ובראב"ד כתב וז"ל ואיפשר שהוא סימן לטומאה שאם אינו מרגיש בה אינו מין צרעת. וכשהוא אומר לנגע משמע שאף אחרים מצטערים ממנה מריחה לומר שיתרחקו ממנו וזה הפירוש הוא העיקר. עכ"ל.

ולמדנו מדבריו דזהו מסימני הטומאה שיצטער ממנו, וזהו דבר חדש שלא הוזכר בשום מקום דאיכא תנאי נוסף לטומאה, והגרד"ל שליט"א² העיר דצ"ל דהא דמטמאין קטן בן יומו בנגעים הוה רק היכא דרואים שהוא מצטער. וע' בפ' הר"ש על התו"כ שפי' באופ"א שמגיד הכתוב שמכאוב הוא ובעל כרחו מצטער:

וְהוּבָא אֶל אֶהָרֶן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים:

בחיוב להראות הנגע לכהן

באבן עזרא ובחזקוני כתבו והובא אפילו בעל כרחו, וע"ע בפ' הרא"ש במשנה בפ"ג מ"ב שכתב "שאר כל אדם שנראה בו נגע בי"ד כופין אותו לבוא אל הכהן דמצות עשה היא דכתיב (פסוק ט') והובא אל

¹ וז"ל הקשה הר"י אמאי אצטריך ייתורא דקרא והיה בעור בשרו, ותירץ כי בת"כ דריש לה לרבות אפי' מקום שאינו ראוי לגדל שער.

² אהלי טהרות גליון 170

מכלל דמותר מן הדין, ומיהו אם מתעכב בלא טעם אפשר דעובר בעשה, ואפשר דכל שדעתו לקיימה אינו עובר בעשה עכ"ל.

ויתכן לדון דמצוה שקיומה הוא בכל עת, ודאי דהוא מבטל בכל עת שאין לו את קיום המצוה, אבל מצוה דקיומה היא מעשה פעם אחת אז יש לנידון של החזו"א אם עובר בכל רגע. ונגעים המצוה דהנגע יהיה מוסגר בכל עת אם כן בכל רגע דאינו כן הוא מבטל את המצוה, ועל כן בעינן להתר מקרא שממתינים לדבר מצוה או לדבר הרשות.⁵

וְהוּבָא אֶל אֶהָרֵן הַפֶּהֶן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַפְּהָנִים:

וברש"י גזירת הכתוב היא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן. ובמשנה פ"ג מ"א הכל כשרים לראות את הנגעים אלא שהטומאה והטהרה בידי כהן אומרים לו אמור טמא והוא אמר טמא אמור טהור והוא אמר טהור. והנה כהן בע"מ כשר לראות נגעים כמבואר ברמב"ם פ"ט ה"ה. ולענין כהן קטן וישוטה מבואר ברמב"ם פ"ט ה"ב דכשר, (והגם דפסול

הכהן". ולא נמצא דרשה זו בתורת כהנים, וכן לא הובא ברמב"ם³. אמנם מצינו בזה"ק שכתוב "ובגין כך כתיב באדם והובא אל הכהן, ובא לא כתיב אלא והובא, דכל מאן דחמי ליה אתחייב ביה לאקרובי קמי כהנא".

ואמנם החיוב להראות את הנגע לכהן ולדונו מתבאר מדברי הגמ' מועד קטן ז' ב' דאיכא מ"ד דלא ממתינים מלראות את הנגע לדבר הרשות, ויליף מקרא שממתינים לדבר מצוה, ומבואר דיש חיוב להראות הנגע לכהן.⁴

ונודעו דברי החזו"א (בסוף נגעים) דדן על כל מצוה שאין קבוע לה זמן אם עובר בעשה כשמשהה את קיומה, ודן דמוכח מהא דבעי קרא שממתינים לדבר הרשות דמוכח דבלא דילפינן מקרא דמותר להמתין היה עובר בעשה, ואם כן מוכח דעובר בעשה בכל עת שמששהה את קיום המצוה. ועיי"ש שכתב וז"ל ומיהו נראה דבכל מצוה שאין זמנה קבועה ממתין בין לדבר מצוה בין להפסד ממון והא דאצטריך קרא בנגעים דחמירי טפי דחייב על קציצתו וכתוב בהו השמר, א"נ קרא אשמועינן דמתין ואין בו משום זירוז, וה"ה בשאר מצות ממתין לדבר מצוה ולדבר רשות וכדאמר נדרים ל"ב א' במשה שנענש שנתעסק במלון תחלה

³ ומצינו גם בדברי הרמב"ן בכמה דוכתי בענין זה וז"ל (פסוק א') ולא אמר בכאן "דבר אל בני ישראל", כי הכהנים בראותם הטמאים "יכריחום להסגר ולהטהר". ובריש פרשת מצורע הביא דברי התורת כהנים שדריש שם על הפסוק (פי"ד פסוק ב') והובא אל הכהן, שלא ישהה. ואם כן יאמר כי ביום שיטהר שיתרפא מנגעו יובא על כרחו אל הכהן, עכ"ל. וע"ע ברמב"ן דברים פכ"ד פסוק ח' על הפסוק השמר בנגע הצרעת, יוסיף לאו בקוצץ בהרתו או גם בנמנע מהראות נגעו לכהן.

⁴ וגם למ"ד דממתינים לדבר הרשות למד כן מקרא דפינו את הבית, אבל אין ממתינים סתם.

⁵ וכעין דברי הגר"ח (בסטנסיל) לענין מילה שחלוק החיוב של הבן מהחיוב של האב, דבחיוב של הבן הוא עובר בכל רגע דקיום המצוה שיהיה מהול בכל עת, אבל בחיוב של האב דהוא לעשות מעשה מילה אינו עובר רק בביטול המצוה.

פרק י"ג פסוק ג'

ושער בנגע הפך לבן:

וברש"י ושער בנגע הפך לבן, מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע. בפשוטו כוונת רש"י דבעינן דהבהרת תקדום לשער לבן ולא דבעינן דאותו שער עצמו יהפך משחור ללבן, אמנם עי' להלן בפסוק ל' דהבאנו בזה מדברי התוס' אנשי שם דדייק ברש"י דבעינן דהשער שחור יהפך ללבן.

והנה בר"ש (פ"ד מ"ג) כתב וז"ל עוד תניא בתורת כהנים ושער בנגע הפך לבן ולא קודם מכאן אמרו אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן קדם לבהרת טהור. פי' שער לבן כגון זקן שזרקה בו שיבה או כיוצא בו עכ"ל. והינו דהוקשה לו דאיך שער לבן קדם לבהרת, והרי דרכו לבוא מחמת הבהרת⁹, ועל זה תירץ דבא השער מחמת זקנה. ומבואר מדבריו דגם אם הוא לבן מחמת זקנה נידון כשער לבן כל היכא שהוא בא אחרי שהגיעה הבהרת, וכעין זה גם באו"ח כאן ובתפארת ישראל (הקדמה אות כ').

לעבודה עי' חולין כ"ד ע"ב). ולענין אשה כהנת⁶ עי' מנ"ח (מ' קס"ט י"ז) שדן על טומטום ואנדרוגינוס ופשיטא ליה דאשה פסולה⁷. ולענין קרוב נחלקו במשנה (פ"ב מ"ה) ר"מ וחכמים.

ואם הכהן בעי בגדי כהונה ידוע דהגרא"ז באבן האזל נקט בתחילה דבעי בגדי כהונה והגרי"ז לא הסכים לזה, וחזר בו, (וע' תפארת ישראל בהקדמה אות י"ד ובהג' היעב"ץ על המשניות)⁸.

עי' בתפארת ישראל (ביעז ג' ב') דכהן הרואה נגעים מברך כדין כל ברכת המצוות, והוא חידוש.

נגעי אדם נוהגים בחו"ל כמבואר בר"ש פרק י"ג מי"ב מהתוספתא דחומר באדם מה שאין כן בבתים וכו' ומיטמא בארץ ובחו"ל מה שאין כן בבתים עכ"ל. וכן מוכח ממרים הנביאה דנטמאה בנגעים.

⁶ הגר"ח"ק זצ"ל בשיח השדה (ח"ב י"ב) ציין לתנחומא פרשת תזריע סימן ו' "מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים מטה ידו בקש לצאת לחוצה לארץ, קרא לאשתו אמר לה בשביל שבני אדם רגילין לבא אצלי לראות את הנגעים קשה עלי' לצאת מעליהם אלא בואי ואני מלמדך שתהא רואה את הנגעים". ויתכן דשם לימדה רק כדין חכם שרואה את הנגע.

⁷ ויש להוכיח כן מהגמ' בזבחים ק"ב א' דמשה רבינו פסול לראית נגעים דאהרון ובניו כתיב בפרשה, ואם כן ה"ה אשה כדאיתא בחולין (קל"ב ע"א) כעין זה לענין מנחת כהן דממעטים אשה היכא דכתיב אהרון ובניו, וכן כתב הרא"ש בה' בכורות (ס' ד') שמהאי טעמא א"א ליתן פדיון הבן לאשה והביאו הגרעק"א בג' שו"ע ס' ס"א.

⁸ ועי' בגמ' (יומא מ"ב א') דלמדו דבעי כהן בשחיטת פרה מידי דהוה אמראות נגעים, ובאחרונים (חזו"א פרה ס"ח ג' קה"י מנחות ס"א) הוכיחו מזה דבשחיטת פרה לא בעי בגדי כהונה דומיא דמראות נגעים, אמנם בתורא"ש ובתו"י ביומא מב. מבואר דבעי בגדי כהונה בשחיטת פרה.

⁹ עי' בר"ש פ"ד מי"א דרך השערות לבא שחורות והנגע מלקה אותן והופכן ללבן.

וְרָאָהּ הַפֶּהָן וְטָמָא אֶתּוּ

ע' רש"י ששער לבן גזירת הכתוב, ועי' רמב"ן ביאר כי הנגע שלא יהפוך השער ללובן איננו אלא כיעור בעור, לא ליחה שתחליא כלל.

פרק י"ג פסוק ד'

אם בְּהֶרֶת לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעִמָּק אֵין מְרָאָה מִן הָעוֹר וְשִׁעְרָה לֹא הָפֶךְ לְבָן וְהִסְגִּיר הַפֶּהָן אֶת הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים:

וברש"י ועמוק אין מראה וכו' לא ידעתי פירושו. והינו דהוקשה לו כיון שהיא בהרת לבנה אי אפשר לו שלא יהיה מראה עמוק כמראה חמה עמוקה מן הצל, ועי' רמב"ן דתי' דהוא מראה עמוק רק כשאין בו שערות שחורות, ובכס"מ שם תי' על קושית רש"י דכוונת הפסוק דהמראה של הבהרת לא היה עמוק כמו בעלמא אלא היה עמוק כמו מראה של שאת (זהו לכאורה כוונתו שם).

ובדעת זקנים תי' וז"ל מיהו משכח ליה באדם גרמוני שהוא לבן ביותר ואז אין מראה הנגע עמוק מן העור כי העור יותר לבן מן הנגע¹¹. והנה נקט דמראה לבן בגרמני טמא הגם דאיננו עמוק, ועי' במשנה פ"ב מ"א דלדעת הר"ש שם נחלקו ת"ק ור"י ור"ע דלת"ק בגרמני טהור ולר"ע ור"י משערינן בבינוני ולדעת הרמב"ם לכו"ע משערינן בבינוני, ואי נימא דבעינן כל

שער לבן מטמא בכל מראה לבן אפילו למטה מארבעה מראות עי' במשנה (פ"ד מ"א) ובר"ש שם¹⁰.

פרק י"ג פסוק ג'

וּמְרָאָה הַנֶּגַע עִמָּק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ:

ברש"י עמוק מעור בשרו כל מראה לבן עמוק הוא כמראה חמה עמוקה מצל. ברש"י מבואר וכן הוא דעת הרמב"ם בפ"א ה"ו דכל מראה נגעים בעינן דיהיה מראה עמוק ולא רק בבהרת, והביא הכס"מ שם דכן נראה בתרגום כאן דתרגם שאת עמקא. והרמב"ן כאן הקשה דהא שאת היא לבנה ומ"מ אמרו בגמ' בשבועות דשאת היא גבוהה, ופי' בדברי רש"י דהיא מוגבהת כנגד הבהרת אבל ודאי דהיא מראה עמוק, וכעין זה כתב הכס"מ שם בדעת הרמב"ם, אמנם הרמב"ן עצמו נקט דלא כל מראה לבן הוא עמוק, אלא רק הלובן של בהרת שהוא בהיר ועז כשלג הוא עמוק, אבל הלובן של שאת אינו עמוק עי"ש. וכן הוא שיטת הראב"ד בהשגות שם.

נֶגַע צֹרַעַת הוּא:

ע' ברמב"ן שביאר חילוקי הלשונות בפסוקים שפעמים כתוב נגע צרעת, ופעמים צרעת היא עי"ש בכ"ד.

¹⁰ הגר"ח"ק זצ"ל בקרית מלך (פ"ב ה"ג) העיר מדברי התרגום יונתן דפי' דהשער לבן הוא כמראה של תולדה של הנגע, דמשמע דהצריך דיהיה במראה כעין הנגע

¹¹ ועי"ש שהקשה דזהו דוחק דהא אמרו חז"ל בהרת עזה כשלג ואם כן היאך יוכל למצוא אדם לבן יותר משלג.

ודם חובש בבית האסורים והקב"ה חובש בבית האסורין שנאמר והסגיר הכהן את הנגע, דמשמע כמו רש"י דמסגירו בביתו¹². ועי' חזו"א (ג' י') דהביא דברי התוס' במועד קטן דף ז' א' דגם מבואר כפירוש רש"י,

ועי' בדעת זקנים לבעלי התוס' דכתבו שכתבו והסגיר. **כי אז יכיר הפשיון כי אדם הרואה דבר תדיר בכל יום והוא גדל מעט מעט אינו מבחין בגדולו**, וגם נח המתין שבעת ימים בשליחות היונה כדי להבחין בחסרון המים עכ"ל. ולכאורה אזיל כפי' רש"י בפי' הסגר, ולדבריו מיושב קושית המשנה אחרונה מדוע רק במצורע מוסגר יש דין הסגר בביתו ולא במצורע מוחלט, דבמוסגר בעינן לידע אי פשה הנגע (אמנם צ"ב דסגי שלא יראה הנגע לכהן ומדוע בעי להסגירו).

אמנם בתורא"ש במו"ק שם כתב על דברי רש"י וז"ל ואין לשון הפסוק משמע כפירושו דהוה ליה למימר והסגיר את הנגע¹³, ועוד אין טעם להסגר זה, ועוד דנמצא מוסגר חמור ממוחלט בדבר זה ולתנייה במגילה דמוסגר חמור ממוחלט, **לכך אני אומר דוהסגיר את הנגע על שני דרכים, האחד שיסגירו בתוך סימן שיעשה סביבותיו באחד מן הצבעים** כדי שיהא ניכר אם פשה כי הפשיון מטמא בכל שהוא¹⁴, והחכם שבחכמים אי איפשר לו לעמוד בטביעות עין על פשיון כל שהוא, אם לא יעשה לו סימן סביב, וילמד סתום מן המפורש מהסגר דנתקים דכתיב בהו והתגלח ואת הנתק לא יגלח, והסגיר הכהן את הנתק ופירושו

מראה נגע עמוק הא דבגרמני טמא (ועי' חזו"א ב' י"א), צ"ל דמראה עמוק הוא לא בראית הנגע אלא בסוג הנגע, ועל כן כל דבבינוני הוא עמוק גם בגרמני נידון כן.

ובפי' המהר"ם (בחומש תורת חיים, והובא במושב זקנים כאן בשמו, וע"ע בתוס' השלם עה"ת) יש פי' מחודש וז"ל והרב ר' מאיר מרוטנבורק פירש שכך פי' הפסוק ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמוק כדרך כל דבר לבן, אין מראה מן העור תחלת דבר הוא, פי' שהוא עמוק מחמת הלובן ואין מראה מן העור, והטעם מראה על זה הפי' עכ"ל. וכוונתו וְעָמְקָה הַטַּעַם הוּא פֶּשֶׁטָא דְהוּא טַעַם מִפְסִיק, ועל כרחק המשך הפסוק הוא דבר לעצמו ולא המשך לועמוק. ולא מבואר בדבריו מה הפסוק בא לומר באין מראה מן העור.

וְהַסְגִּיר הַפֶּהָן אֶת הַנֶּגַע שֶׁבַעַת יָמִים:

בביאור הדין של הסגר

ברש"י והסגיר, יסגירונו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע, מתבאר מרש"י דהסגר פי' דנסגר בבית אחד, ובמשנה אחרונה בריש נגעים תמה דאם כן מצינו חומרא למוסגר על מוחלט דבמוחלט כתוב לא יסגירונו (וכן הקשה התורא"ש (מועד קטן ז' ב') והבאנו דבריו בהמשך), ועל כן פי' באופן אחר דהסגר הפי' הוא דהכהן אומר לו דהוה מוסגר ועומד בספק. אלא שהביא מהמדרש (מצורע פי"ח) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כו' בשר

¹² באילת השחר עה"ת הסתפק אם צריך להסגירו לבדו שלא יהיו שם עוד אנשים, או העיקר שיהא סגור בבית.

¹³ דלשון הפסוק והסגיר את הנגע משמע דהסגר על הנגע ועי' אבן עזרא.

¹⁴ מרן הגרד"ל שליט"א העיר דלפי זה מהו הסגר בכולו בא לבן.

גם אם יכול לסמוך על ראית עיניו כמו שכתב הרמב"ן, או שצריך לעשות סימן של רושם.

פרק י"ג פסוק ו'

**וְרָאָה הַפֶּהֶן אֶתֹו בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה פֶהָה
הַנֶּגַע וְלֹא פֶשֶׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְכוּ' וְכִכְס בְּגִדָיו וְטִהַר:**

ברש"י הא אם עמד במראיתו או פשה טמא. וברמב"ן כאן ובר"ש (פ"א מ"ג) השיגו ע"ד רש"י בראיות גדולות שמוכח דאם הנגע עומד במראיתו ואפילו נשתנה למראה יותר לבן הוא טהור עיי"ש. והביאו מדברי רש"י עצמו במגילה ח' ב' דכתב כן עיי"ש. ופירש הרמב"ן דהא דקתני בקרא כהה הנגע ללמדנו שאפילו שחזר למראה נגע אחר, כגון משלג לסיד, או אפילו מסיד לשלג הואיל ולא פשה מספחת היא, שלא תאמר כיון שנשתנית הנגע למראה נגע אחר תראה בתחילה, בא הכתוב ולמד שהוא טהור, וקמ"ל גם שפשה טמא אפ"ל בגוונא שהוכחה ממראיתו. והוסיף הרמב"ן דכל מה דטמא בפשה הוא רק אם כהה ועדין מראה נגע בו אבל בכהה למראה שאינו נגע אינו מטמא בפשיון.

ובדעת רש"י כתב הרא"ם כאן דרק אם עמד באותו מראה טמא, והיכא דמבואר שהוא טהור בעמד בעינו

שמגלח כל שערות שסביב הנגע ומניח שתי שערות סמוך לנגע להכיר בהן פשיון הנגע ובזה יהיה הנתק מוסגר שבעת ימים, ועל דרך השני שיסגירנו ויכסנו בבלאים בגדים כדי שלא יסיר הנגע על ידי חיכוך וחיפוף, והוסיף הכתוב גבי נגעי בתים סגירת הבית כדי שלא יכנסו בו בני אדם וישתמשו בו ויתחככו בכותלים ויסור הנגע וממילא צריך סגירת הנגע בצבע להכיר הפשיון עכ"ל. ועי' בפ"ל הטור עה"ת (הבאנו דבריו להלן בפסוק ה') שהביא דברי הרא"ש.

ועי' בדעת זקנים שדחה פי' זה וז"ל ליכא למימר הכא שיעשה סימן סביב הנגע ויבחין בפשיון דשמא בעל הנגע ימחוק הסימן ויעשנו ברחוק כדי שיראה שלא פשה ויטהרנו אבל בנתק עושה סימן מן השער דכתב והתגלח לפי שהוא סימן שאינו יכול להזדייף עכ"ל.

פרק י"ג פסוק ה'

וְרָאָהוּ הַפֶּהֶן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עֹמֵד בְּעֵינָיו:

ברש"י בעיניו במראהו ובשיעורו הראשון. וברמב"ן כתב לבאר באופן אחר וז"ל אם כן פירושו ואם בעיני הכהן הנזכר עמד הנגע, כלומר שעמד על עמדו לא שינה את מקומו ולא פשה למראה עיני הכהן וכו' וירמוז הכתוב, "כי לפי מראית עיניו ישפוט בפשיון, אינו צריך למדוד את הנגע".

ועי' בפ"ל הטור עה"ת (ועי' מושב זקנים) שאחרי דהביא דברי הרמב"ן כתב אבל א"א הרא"ש יצ"ו אומר שצריך לעשות רושם סביב לסימן לראות אם פשה כי היכא דחזינן בנגע הראש וכו' והינו הסגר דקרא עכ"ל. והוא כמו שכתב בתורא"ש במועד קטן הנ"ל. ומבואר דמלבד דנחלקו בפירוש הדין של הסגר, נחלקו

פרק י"ג פסוק י'

וְרָאָה הַפֶּה וְהִנֵּה שָׂאת לִבְנֵה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכֶה

שֶׁעַר לִבְּךָ וּמַחִית בְּשָׂרְךָ חַי בְּשָׂאת:

ע'י רמב"ן דפירוש הכתוב הזה אינו שיהיה צריך לשניהם (וכ"כ רש"י), לשער לבן ומחיה, שהרי טמא הכתוב בשער לבן לבדו בפרשה הראשונה, וכן המחיה לבדה סימן טומאה היא. אם כן פירוש, והיא הפכה שער לבן או מחית בשר חי בשאת. ורבותינו דרשו (תורת כהנים נגעים פרשה ג' ז') ליתן שיעור למחיה, שתהא כדי לקבל שער לבן שהוא שתי שערות וכן הוא ברמב"ם (פ"ג ה"ד).

מבואר במשנה פ"ד מ"ו דמחיה משלימה לשיעור הנגע, והינו דהיא חלק מהנגע, והגם דמחיה הוא מקום של בשר חי דאינו נגע, וע'י להלן בפסוק ט"ו מה דהבאנו מהגרי"ז לבאר הפסוקים עפ"ז.

פרק י"ג פסוק י"א

צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הַפֶּה לֹא

יִסְגְּרֵנוּ כִּי טִמְאָה הוּא:

ברש"י. צרעת נושנת הוא מכה ישנה היא תחת המחיה, וחבורה זו נראית בריאה מלמעלה ותחתיה מלאה לחה, שלא תאמר הואיל ועלתה מחיה אטהרנה.

אמנם בתורת כהנים (פ"ג) (הובא בר"ש בפ"ד מ"ב) מצינו שפי' צרעת נושנת באופן אחר דיכול לא תהא בה עד

בלא פשיון, איירי דנשתנה מראיתו, אלא דהשתנה אפילו לאחד מארבעה מראות¹⁵.

וע'י להלן מה שכתבנו לבאר בהא דבשחין ומכוח מודה רש"י דעמד במראיתו טהור, וחלוק הוא משאר נגעים.

רש"י. וכבס בגדיו וטהר הואיל ונזקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה.

מצורע מוסגר דדינו דהוא טמא מבואר במשנה במגילה ח' ב' דאין בין מוחלט למוסגר אלא קרבן וכו' ומבואר דדינו דהוא טמא¹⁶.

פרק י"ג פסוק ז'

וְאִם פִּשְׁתָּה תִּפְשֶׁה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הִרְאָתוֹ אֶל

הַפֶּה לְטַהֲרָתוֹ וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל הַפֶּה:

בתורת כהנים למדו מהכפילות פשה תפשה, דפשיון מטמא גם במראה שלא ממין הנגע, והובא בר"ש פ"ג מ"ג.

וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל הַפֶּה:

ע'י דעת זקנים שבאמת הוה שלישית שהרי ראה אותו בתחילה וראה אותו אחרי שבוע, וכעת רואה אחרי שבועיים ומטמאו עיי"ש.

¹⁵ אמנם תמה על רש"י מהא דבמשנה בפ"ג מ"ג מנו רק שלשה סימני טומאה, שער לבן ומחיה ופשיון, ולדברי רש"י יש ארבעה סימני טומאה שער לבן מחיה ופשיון ועמד במראיתו, וע'י שפתי חכמים מה שכתב בזה.

¹⁶ ע'י חזקוני כאן שכתב וכבס בגדיו וכ"ש גופו לפי שעמד בספק טומאה, וכל העומד בספק טומאה אינו נזהר עליה כ"כ עכ"ל, וצ"ב.

לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַפֶּהָן:

וברש"י פרט לכהן שחשך מאורו. ויש לדון אי מהני דאחר יראה את הנגע והכהן הסומא יפסוק על פיו¹⁷. ועי' במאירי סנהדרין ל"ד ב' שכתב ואין רואין אותה על ידי כהן סומא וכו' ואפילו היה חכם ישראל רואה והוא מטמא או מטהר על פיו כדרך שאמרו בכהן עם הארץ וכו' מ"מ בסומא אינו כן ויש חולקין בזו וכו' ומטעם שמאחר שאותו חכם הרואה רואה בשתי עיניו לכל מראה עיני הכהן קרינא עכ"ל.

פרק י"ג פסוק י"ג

כָּלֹּה הַפֶּה לְבֵן טְהוֹר הוּא:

פורח בכולו שהוא טהור, כל הדין הוא רק בפורח מטמא או ממוסגר, אבל הבא בתחילה לכהן כשפרח בכולו או שנטהר לגמרי ופרח בכולו הוא טמא עי' פ"ח מ"א וברמב"ם פ"ז ה"א.

עי' בספורנו בפרשת מצורע (פי"ד פסוק נ"ז) וז"ל זאת תורת הצרעת אין להוסיף ולהחמיר לטמא נגעי עור בשר אחרים וכו' כי אמנם עם כל רעתם לא נדין אותם כדין צרעת כלל כמו שטוהר הכתוב כשהפך כולו לבן שעבר גבול הצרעת הטמא לרוע כענין הטומאה הנשרפת שנפסדה צורתה עכ"ל. ועי' בגמ' סנהדרין צז א' דאמר רבי יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כלו הפך לבן טהור

שיהא בה שיער לבן ומחית, ת"ל צרעת נושנת היא, היא טמאה ואינה צריכה דבר אחר לסעדה. והינו דדרשו מהיא דמטמאה המחיה לבד, דהצרעת היא נושנת, וטמאה מכח המחיה לבד, ולא בעינן גם לשער לבן וע"ע במלבי"ם בביאור דרשה זו.

עוד פי' איכא בתורת כהנים והובא בר"ש בפ"ד מ"ג נושנת מלמד שמטמאה שלא הפוכה, היא מלמד שמטמאה הפוכה. והינו לאפוקי משער לבן שאינו מטמא אלא הפוך דהינו בקדמה הבהרת לשער לבן, ואילו מחיה מטמאה גם בקדמה המחיה, ולמדו כן מנושנת כדביאר בהדר זקנים כאן וז"ל והיינו דכתיב צרעת נושנת והמחיה היינו צרעת. ונושנת המחיה שקדמה הבהרת.

פרק י"ג פסוק י"ב

וְכִסְתָּהּ הַצָּרְעַת אֶת כָּל עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו:

לשון עור הנגע צ"ב דהרי צריך שתפשה מראשו ועד רגלו, ועי' ברמב"ן דהסביר דיאמר שהפך לבן מקום הנגע וכל הגוף, הא אם הפך לבן כל הגוף ומראה הנגע חזר לבהק (שהוא מראה טהור) או נתרפא טמא הוא (דהוה פשיון דלא פשה בכולו).

¹⁷ ועי' חזו"א (סימן ב' ח') שהסתפק בזה ובסי' ד' אות ה' הביא דברי התורת כהנים ספרא (פרשה ה) שדרשו אין לי אלא בעיני עצמו בעיני בנו בעיני תלמידו מנין תלמוד לומר ואם בעיני עמד הנתק. ומשמע שא"צ לראות בעצמו לפטור, אלא פוטר ע"י עד המעיד, עכ"ד. אמנם עיי"ש בפ"י הראב"ד דפי' באופן אחר דברי התורת כהנים שאירי שהכהן מסופק אם פשה הנגע, והם אומרים שלא פשה הנגע אלא שעמד בעיניו יסגיר ולא יחוש לספיקו להעמידו בספק מוחלט עכ"ד, ולפי זה לא מוכח דמהני ראייה של אחר.

שאם לא פרח שם הצרעת לא הוה פרח בכולו. וע"ע בדעת זקנים כאן.

והנה גוף הדין שראשי איברים אינם מטמאין אין זה רק במחיה אלא בכל נגע, והא דקתני במשנה בפ"ו מ"ז (הובא בקידושין כ"ה א') לענין מחיה, כתבו הראשונים בקידושין שם (עי' תורא"ש ובהשג' הראב"ד פ"ג ה"ה) בשביל להשמיע את החידוש דקתני בסיפא שהיכא דפרח בכולו ונתגלו ראשי איברים טמא, הגם דבתחילה אינו מטמא שם נגע, לא במראה ולא ע"י מחיה, וע"ע ברמב"ן בקידושין שם.

והנה בטעמא דהיכא דפרח בכולו חוץ מהראשי איברים הוא טמא, בפשוטו אין טומאתו משום מחיה, דהרי ראשי איברים אין מטמאין לא במראה ולא במחיה, אלא משום דהנגע פשה, ורק היכא דהוא פושה בכולו טהור ואחרי שחזרו ראשי איברים כבר אינו פושה בכולו, וכן נראה בפ"ה המהר"ם בפ"ח מ"ג. ולפי זה אין זה טומאה של מחיה. אמנם בראב"ד בהשג' הנ"ל לשונו אשמעינן הכא אף על גב דלבסוף מטמאו משום מחיה מתחלה מיהא לא מטמאו לפי שאינם מקום בהרת כגריס עכ"ל. ומבואר דהוה טומאת מחיה, (ואע"ג דאינה מבוצר ולא קתני דרק באופן דזה מבוצר צ"ל דזהו גם מהחידוש של נתגלו ראשי איברים), וע"ע משנת טהרות פ"ח מ"א מה שכתב עוד בכל זה בשיטת הגר"א.

ובי"ד ה'ראות בו:

וברש"י מכאן אמרו חתן נותנין לו כל שבועת ימי המשתה לו ולכסותו ולביתו, וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל. בתוס' כתובות ד' א' נראה דחתן הוה מדין דהשבועת ימים שלו הוה כזמן שמחה של רגל, אמנם ברמב"ם (פיה"מ פ"ג מ"ב) כתב ולפיכך חתן שהוא עוסק

הוא (ועי' כלי יקר כאן, ובמהר"ל בנצח ישראל פרק ל"ה). ומבואר מזה דכולו הפך לבן אין זה כסימן טהרה אלא טהרתו מחמת דכבר אינו בר קבלת טומאה וכמו עכו"ם ובהמה דאינם בתורת צרעת, (וכעין זה הא דבזמן הזה אין טומאת נגעים).

אמנם יל"ע בזה דהא כל הדין שכולו הפך לבן הוה רק בפורח מן הטמא ולא בפורח מהטהור וכנ"ל. וע"ע בגמ' נדה יט א' וכי תימא ה"נ נגע טהור מי איכא וכי תימא כולו הפך לבן טהור הוא ההוא בוהק מקרי עכ"ל הגמ'. ועי' בערוך לנר שם דעמד בדברי הגמ' על דמיון הגמ' לבהק.

פרק י"ג פסוק י"ד

ובי"ד ה'ראות בו פשר חי יטמא:

וברש"י הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי איברים שאין מטמאין משום מחיה, לפי שאין נראה הנגע כולו כאחד ששופע אילך ואילך, וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו ע"י שומן, כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה, למדנו הכתוב שתטמא.

לפירוש רש"י (כפי שפירש את התורת כהנים) הפסוק בא לחדש שהגם שבתחילה לא טימא הנגע עם המחיה כיון דלא היה נראה כאחד מ"מ אח"כ מטמא אם כעת נראה כאחד, וכבר עמד ברא"ם כאן וכן בגור אריה, דברמב"ם (פ"ז ה"ד) ובשאר מפרשי התורת כהנים פירשו דכוונת התורת כהנים לחידוש אחר, דחידש לן קרא והוא דהיכא דפרח בכולו שהוא טהור, אם נתגלו ראשי האיברים הוא טמא דאין זה פרח בכולו, והגם דצרעת בראשי איברים אין מטמאה, אבל זה מעכב

ממעטינן מיניה אלא דבר שזמנו עובר כגון שבעת ימי המשתה של חתן ורגל שאם לא יראה היום יראה ביום שלמחרתו, אבל למעט כ"ג שלא תראה צרעתו בהא לא איירי קרא, עכ"ל. וע"ע בריטב"א שם. והינו דכל המיעוט של חתן הוא רק על הא דיכול להשהות ראית הנגע ולא שתתבטל ע"י כך דין ראית הנגע.

פרק י"ג פסוק ט"ו

**וְרָאָה הַפֶּהן אֶת הַבְּשָׂר הַחַי וְטָמְאוּ הַבְּשָׂר הַחַי טָמֵא
הוא צרעת הוא:**

הגרי"ז ביאר לשון הפסוק טמא הוא צרעת הוא, דמהו הכפילות בזה, וביאר דשני דינים יש במחיה, חדא דהיא סימן טומאה וזהו דכתיב טמא הוא. ושנית דהיא מצטרפת לשיעור גריס וזהו מה דכתיב צרעת היא שהיא חלק משיעור הצרעת.

במצות פריה ורביה או שאר אדם ברגל שגם עוסק בשמחת הרגל ממתנין לו עכ"ל. ומבואר דמטעם דהוא טרוד בפריה ורביה, ולא מטעם דהוה זמן שמחה כרגל עיי"ש¹⁸.

ועי' במשנה פ"ה מ"ה דאין רואין נגעים בשבת, וכתב הרע"ב מטעם דהוה כדן את הדין, ובמשנה אחרונה כתב דא"א לומר מהטעם דהוה כמו רגל דליכא דין שמחה בשבת, אמנם במל"מ פ"ז הט"ז מה' יו"ט נקט דשייך טעמא דרגל גם בשבת.

בראשונים במו"ק (יד ב') הקשו על הא דמבואר בגמ' שם דילפינן מוהצרוע לרבות כהן גדול דאיך משכחת לה דניהיה צרוע והרי כהן גדול כל יום הוא אצלו כרגל, (ומזה הוכיחה הגמ' שם דנוהג מצורע ברגל), ואם כן איך נזקקין לטמאותו ברגל, ועי' בתורא"ש דהביא תי' מהראב"ד עי"ש, והתורא"ש תי' ולי נראה וכו' דקרא דוביום הראות בו דדרשינן מיניה יש יום שאתה רואה ויש יום שאי אתה רואה משמע דלא

¹⁸ ראיתי לציין כאן דבר חביב מספר ראש גולת אריאל (ח"א עמ' שכ"א) האמרי אמת (מגור) הזדמן בוורשא לשמחת שבע ברכות, ביחד עם האדמו"ר מראדושיץ רבי אליעזר דוד זצ"ל, ששאל אותו: המשנה אומרת חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה לו ולביתו ולקסותו, והרי הנגעים על חטא הם באים, ומאחר שמוחלין לו לחתן על כל עוונותיו, איך באו נגעים עליו. השיבו האמרי אמת כהרף עין הלא אי אפשר יותר במעלה מיום הכפורים, ויוהכ"פ אינו מכפר אלא על עבירות שבין אדם למקום, בעוד שהנגעים באין גם על עבירות שבין אדם לחבירו.

שחין ומכוה

בעיניו טמא, בשחין אינו כן¹⁹, והינו טעמא דכן מבואר בקרא להדיא בפסוק כ"ג ואם תחתייה תעמוד הבהרת לא פשתה צרבת השחין היא, ופי' רש"י אינו אלא רושם וכו', משא"כ לעיל בשאר נגעים כתוב והנה כהה הנגע ומזה דייק רש"י דאם לא כהה טמא,

(אמנם במכוה כן הלשון ואם תחתייה תעמוד הבהרת לא פשתה בעור והיא כהה, ואם כן משמע דוקא בכהה, ואולי כיון דשחין ומכוה דין אחד להם נקט רש"י דכיון דבשחין לא בעינן כהה גם במכוה לא בעינן כהה וצ"ע בזה. ועי' בחזקוני).

ועי' בהעמק דבר שכתב עה"פ **צרבת השחין משום הכי סגי בשבוע אחד לאות שלא תפשה עוד, שהרי גם בלא זה יש הוכחה דרק השחין גרם להיות נגע ועל כן סגי בשבוע אחד.** והינו דכל דלא פשה אין זה נגע אלא בא מחמת השחין, וזה מבאר את החילוק בין שאר נגעים לשחין לדעת רש"י שבעמד בעינו טהור בשחין ומכוה וכנ"ל.

פרק י"ג פסוק י"ט

וְהָיָה בְּמָקוֹם הַשְּׁחִין שְׂאֵת לְבָנָה אוּ בְהֶרֶת לְבָנָה

אֲדַמְדָּמַת:

מהכא ילפינן לדין מראה פתוך בנגעים והוא מראה לבן שפתוך בו אדום, ונסתפקו האחרונים²⁰ במראה הפתוך אם הנגע הוא הלבנונית שבו אלא שנתחדש בדין מראה

פרק י"ג פסוק י"ח

וּבְשָׂר פִּי יִהְיֶה בוּ בְעֵרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:

שחין ומכוה שנראה בהם נגע חלוקים הם משאר נגעים לענין שבוע ראשון, דשאר נגעים אין פחות משני שבועות ואילו בשחין ומכוה לאחר הסגר ראשון אם לא פשה הנגע או לא הביא שער לבן הוא טהור, וחלוקין שחין ומכוה זה מזה רק לענין שאין מצטרפין זה עם זה.

בלשונות הפסוקים יש כמה חילוקי לשון בין שחין למכוה ולהלן יתבאר בשם הרמב"ן הסבר לחילוקים אלו.

פשיון בשחין ומכוה זה רק בפשה במקום השחין והמכוה ולא בפשה לעור הבשר, עי' ר"ש סוף פ"ו מ"ח.

והנה ברש"י בחולין ח' א' כתב דבשחין ומכוה בעומד בעינו בסוף שבוע ראשון טהור, וז"ל שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא י"ג) בשאת ובספחת ב' הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו אלא פוטר והולך עכ"ל. ומבואר דהגם דשיטת רש"י דבשאר מראות עמד

¹⁹ אמנם העירו דיתכן דרש"י בחולין לא אזיל כמש"כ כאן דכן משמע קצת מלשונו דמסגיר שמא יפשה ומשמע דרק בפשיון מטמא.

²⁰ עי' משנת טהרות נגעים פ"א מ"ב.

המְכֹנָה בְּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדָּמֶת אוֹ לְבָנָה, ובשחין הלשון בפסוק כ' וְהָיָה מִרְאָה שְׁפֵל מִן הָעוֹר, ואילו במכוה הלשון בפסוק כ"ה וּמִרְאָה עֲמֹק מִן הָעוֹר. וכל חילוקי הלשונות כאן צריכים ביאור. ועי' ברמב"ן לעיל פסוק ג' שביאר דכיון דאירי כאן במראה פתוך, וכן כשאין בה שער לבן, אם כן מראה האדמדמות ושחרות השער איבד ממנה גם השפלות והיא כהה, וכן כיון שהזכיר שאת ע"כ לא כתוב רק מראה שפל ולא עמוק, אבל במכוה שהזכיר גם בהרת כשהיא לבנה ע"כ כתיב בה עמוק, ומה דכתיב במכוה בפסוק כ"ו ושפלה איננה מן העור זה קאי רק על המראה אדמדמת שהוא רק שפלה עיי"ש.

נתקים

בשער צהוב ולא בשער לבן. והביא הרמב"ן דברש"י בפסוק מ"ג מבואר דמטמא בכל מראה ולא רק בארבעה מראות. (והק' הרמב"ן דאם כן באיזה מראה כן מטמא), ומהאי טעמא פ"י רש"י (פסוק ל') את לשון הפסוק נתק הוא, כך שמו של נגע, שבמקום שער. והינו דלא עצמו של נגע הוא ניתוק השער אלא הוא נגע במקום שער. והפרשה השניה של קרחת וגבחת לפ"י רש"י הוא דכשניתק השער אז דינו דהוא מטמא כשאר נגעים דלא הוה במקום שער, ועל כן אין דינו כנתק²¹.

פתוך שאין האדום מקלקל את הבהרת, או שהנגע הוא הלובן עם האדום שבו והוא נגע המעורב מלובן ואדום יחד והוא מראה נוסף. והנפק"מ אם מצטרף עם מראה בהרת לבן, דברמב"ם פ"ה ה"ה מבואר דהוא מצטרף, אמנם בר"ש כפי דנקט בחזו"א ס"ב אות י"ב שיטתו דאין מצטרפין.

פרק י"ג פסוק כ'

וְרָאָה תִּפְתָּח וְהָיָה מִרְאָה שְׁפֵל מִן הָעוֹר וּשְׁעָרָה הַפֶּה לָבוֹ:

מצינו כמה וכמה חילוקי לשון בין שחין למכוה, דבשחין הלשון בפסוק י"ט בְּמָקוֹם הַשְּׁחִין שְׁאֵת לְבָנָה אוֹ בְּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדָּמֶת, ואילו במכוה הלשון מְחִיֵּת

פרק י"ג פסוק כ"ט-ל'

וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה פִּי יִהְיֶה בוֹ נֹגַע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן:

דינו של נתק בשני שבועות, מסגירו בתחילה, ואם לא פשה או שאין בו שער צהוב, מגלח סביבות הנגע ומסגירו שבוע שני.

ומצינו כמה שיטות בראשונים בביאור דין נתק, ובמה הוא חלוק מקרחת וגבחת דכתוב בפסוק מ"ב. דברש"י כאן כמו דהאריך הרמב"ן פירש דנתק הפ"י הוא נגע במקום שער ולא שניתק השער. ומטמא בארבעה מראות נגעים, ורק חלוק הוא לענין דמטמא

²¹ והנה גם לרש"י לכאורה בעיני שינתק השער דאל"כ יהיה נטהר מדין שער שחור, ואם כן צ"ע במה הוא חלוק מקרחת וגבחת וצ"ע.

יכול לחזור, דאז אין דינו כנתק שהוא קרח או גבח כדרך בני אדם, ודינו דנידון כשאר נגעים משום שכיון שאינו יכול לחזור אם יולד מעט שער במקרה, לעולם לא יהיה שחור ולא בתכונת שער אלא לקוי ולבן.

ויסוד ההבדל בין שיטת רש"י לשיטת הרמב"ן (לפי כל הפירושים שהביא) דלרש"י ניתוק השער אין הוא חלק מהנגע כלל ואדרבה הוא נגע במקום שער, וקרחת וגבחת זה נגע שלא במקום שער. ואילו לשיטת הרמב"ן ניתוק השער הוא עצם הנגע ולפירוש אחד אפי' לא בעינן מראה נגע, ולשאר הפי' בעינן מראה נגע, ואילו קרחת וגבחת שם הניתוק הוא לא חלק מהנגע דאדרבה הוא ניתק באופן שזהו מטבעו של אדם או מטעם דניתק שלא באמצע הראש, או מטעם שניתקן במקום שאינו חוזר לגדל שער.

ועי' להלן בפסוק מ' מה שכתבנו לבאר עוד בביאור החילוק בין נתקים לקרחת וגבחת.

בְּרֵאשׁ אוּ בְּזָקָן:

בגמ' במנחות ל"ז ב' הנח תפילין ביד, הנח תפילין בראש, מה להלן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד אף כאן במקום הראוי ליטמא בנגע אחד, לאפוקי בין עיניך דאיכא בשר ושער, דאיכא שער לבן ואיכא נמי שער צהוב, עכ"ד הגמ'. וברש"י לאפוקי בין עיניך, דאיכא שער דגבות עינים ואיכא בשר, ובעי תרתי שער לבן בבשר, ושער צהוב במקום שער. ומבואר מהגמ' לפי רש"י דגבות העינים ראוי לטמא טומאת נתקים, וכן גם משמע בפסקי הרי"ד שם, ועי' רש"י שם דעמד בזה, ועי' מלבי"ם שמות י"ג אות קי"ג שתמה על זה דהלא כתיב בראש ובזקן, (והעירו להוכיח דאין גבות עינים בכלל ראשו, דבקרא (י"ד ט') כתיב יגלח את כל שערך את ראשו

והרמב"ן כאן האריך לתמוה על זה דנתק כשמו כן הוא דהוא ניתוק השער וזהו טומאתו, והא דלא הזכיר הפסוק בתחילה את זה דניתק השער משום דלא משכחת לה דיהיה לו מראה נגע אם לא ינתק השער, ובתחילה דן הרמב"ן דלא בעי כלל מראה בנתק, (וזהו שיטת הרמב"ם בפרק ח' ה"א שכתב נגעי הראש והזקן הוא שיפול השיער שבהן מעיקרו וישאר מקום השיער פנוי וזה הוא הנקרא נתק. ועי' בפסוק נ' מה שכתבנו לשיטת הרמב"ם מה החילוק בין נתק לקרחת וגבחת), ובהמשך דבריו דן דבעי דניתק השער ויהיה שם מראה נגע מד' מראות ורק מטמא רק בשער צהוב, ושוב כתב דבתוספתא מבואר דמטמא בכל מראה, ומבואר בתוספתא דבעור השחור הוא נגע לבן, ובעור הלבן הוא נגע שחור, וכן הוא שיטת הראב"ד בהשגות עיי"ש. וגם כתב הרמב"ן דנתק אין מטמא בשער לבן וזהו קולתו וחומרתו דהוא מטמא בשער צהוב.

וכתב הרמב"ן דלפ"ד הפרשה השניה של קרחת וגבחת דכתיב ואיש כי ימרט ראשו, לימדה כי אין דין הנתקין אלא כאשר ימרט אמצעות הראש וישאר השער מקיף את הנתק מכל צד, אבל אם ימרט אחורי הראש או פאת הפנים וינתק מכל הצד ההוא אינו נידון בסימני הראש וזקן אלא בסימני עור בשר. והטעם, כי בטבעי בני אדם רבים שיקרח להם מיעוט השער בצדדי הראש לאחור או לפנים, ואין הנתוק בהם חולי, אלא הרי הוא כשאר הגוף, עיי"ש בכ"ד.

ואח"כ הביא פי' חכמי הצרפתים והוא מה שכתב הר"ש בפ"ג מ"ה דנתק הוא שנתק השער באופן דעדין יכול לחזור ואז יש לו את דיני הנגע של נתק של שער צהוב ושחור כי הוא מקום ששייך בו גדילת שער, אבל קרחת וגבחת הוא כשניתק השער באופן דהוא אינו

הכתוב אלא להקל עליו לומר שאין קרחת וגבחת מיטמאין בנתקין אלא בארבע מראות, ומיהו גבי ובו שער צהוב לא מיתוקם כפשטיה דקרא דמשמע דקאי אתרוייהו אמראהו עמוק ובהרת עמוק דבהרת עמוק אין דינה בשער צהוב אלא בשער לבן עכ"ד. והינו דס"ל דבנתקים אם יהיה לו מראה של שאר נגעים יהיה דינו שהוא מטמא כשאר נגעים בשער לבן, וכל מה דדינו שהוא מטמא בשער צהוב הוא כשאין לו מראה של שאר נגעים, אמנם ברמב"ם שיטתו לא כן דלא חילק בזה.

ובו שער צהוב דק:

בשער צהוב הלשון הוא בו, ואילו בשער לבן הלשון הוא נהפך, ובמשנה בפ"י מ"ב דרש מזה ר"י דמטמא גם אינו הפוך והינו בקדם השער צהוב ופליג על ר"ש דס"ל דאינו מטמא אלא בקדם הנגע.

והנה רש"י כתב **ובו שער צהוב שנהפך שער שחור שבו לצהוב**. ומלשונו משמע דבעי דיהיה שער שחור שהוא יהפך לצהוב ולא דגדל שער צהוב²². וכך פ"י גם רש"י לעיל לענין שער לבן מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע, וברא"ם ביאר דכוונת רש"י לפרש אליבא דר"ש דמטמא דווקא בלא קדם השער צהוב, וכאילו כתוב ושער בנגע הפך צהוב ולא דבעינן דיהיה בדווקא שחור ויהפך לצהוב. וכן נקט במשנה אחרונה במשנה שם. ועי' בתוס' אנשי שם במשנה שם שהאריך בזה.

ואת זקנו ואת גבות עיניו, ומבואר דלא נכלל גבות עינים בכלל (הראש), ועי' בחזו"א שתמה על זה מאוד דלא משתמיט שום תנא בכ"ד דאמר כן, וגם ברמב"ם לא הוזכר כן, ופי' דברי הגמ' באופן אחר.

פרק י"ג פסוק ל'

וְרָאָה הַפֶּהּ אֶת הַנֶּגַע וְהֵנָּה מְרָאָהוּ עִמָּךְ מִן הָעוֹר:

הנה מפשטות הפסוק דמראה הנתק עמוק משמע דאיכא מראה של נגע בתוך הנתק, וזהו כשיטות הראשונים שנתבאר לעיל דבעינן במקום הנתק מראה נגע, ואמנם מבואר בפסוק ל"א דנתק מטמא גם כשאין מראה עמוק, ועי' ברמב"ן דהפסוקים באו ללמדנו דבין מראה שהוא עמוק בין מראה שאינו עמוק.

אמנם בתורת כהנים דרשו דכיון דבקרא (פסוק ל"א) מבואר דגם באינו עמוק מטמא, אם כן למה נאמר עמוק אלא דמה עמוק בידי שמים אף ניתק בידי שמים לאפוקי בידי אדם, ומהא הוכיח הרמב"ם (פ"ח ה"א) דלא בעי במקום הנתק מראה נגע.

והנה הר"ש בפ"ג מ"ה לאחר דהביא דברי התורת כהנים דעמוק בנתקים הוא ללמד שניתק בידי שמים כתב לבאר את הא דכתיב עמוק בנתקים וז"ל ואף על פי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו משכחת לה בבהרת שנולדה לאחר הקריחה דלא טיהר הכתוב אלא מקום שיש בו שער, וקרחת וגבחת דקרא לאו למעוטי שאר קרחות שסופן לגדל (דלא יטמאו בשאר מראות), דלא בא

²² והא דאינו נטהר הנתק ע"י שנשתייר שער שחור שהוא מטהר בנתקים, י"ל דאיירי בנשתייר מהצד דאינו מטהר רק במבוצר, או דנהפך למראה צהוב קודם דהראה לכהן.

ובראב"ד), ותירץ ואולי עשה זה דוהתגלח לא חשיב עשה שהרי לא מנו אותו מוני המצות בכלל העשין ואינו אלא הכנה כדי לידע הפשיון, ולא דמי לתגלחת מצוה דכתיב וגלח שהוא עשה גמור וכמו שמנו אותו מוני המצות ומש"ה איצטריך הכא לרבות מקרא דנזיר לתגלחת וצ"ע עכ"ל. מבואר מדבריו דלא הוה עשה אמנם עיי"ש במקורות וציונים שהאחרונים השיגו על דבריו.

וְאֵת הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח:

באיסור של הנתק לא יגלח מבואר ברש"י דקאי על סביבות הנתק שיוכל להכיר אם יפשה הנתק ועל כן לא יגלח, (ועי' רמב"ן שכתב כפי פשוטו, יזהיר שלא יעביר תער על מקום הנתק, שאע"פ שאין בו שער, אם יעביר התער על המקום ההוא יתגרר העור והנה סיבה מלהצמיח בו שער).

והנה נחלקו הרמב"ם והראב"ד, דברמב"ם בפ"י ה"א כתב ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק בתער. והראב"ד השיג על זה טעה בזה שהרי אמרו והתגלח בכל דבר, ועל זה אמר ואת הנתק לא יגלח. ועוד שהוא כתולש סימני טומאה שאין הפשיון ניכר בו עכ"ל. והינו דהשיג דגם בלא תער יעבור כדין תולש סימני טומאה דע"י כך אין הפשיון ניכר. ועי' כס"מ וז"ל מה שטען הראב"ד עוד שהוא כתולש סימני טומאה י"ל שאינו חייב אלא בתולש סימני טומאה ממש לא הגורם שלא יהיה פשיון ניכר בו, עיי"ש.

ובפשוטו להראב"ד עובר בשני לאוין וכן נקט במנ"ח, אמנם עי' בראב"ד בפ"י על התורת כהנים (פ"ה ט') דכתב דהא דבעי לאו על נתק ולא ילפינן ליה מהלאו של השמר בנגע, דהלאו של השמר לא קאי על נתקים. ולפי זה אין כוונת הראב"ד כאן דילקה גם מדין תולש

בפירוש שער צהוב "דק" נחלקו במשנה דלשיטת ר"ע הכוונה שהוא דק באורך (ובר"ש פ"א מ"א פי' ב' פירושים דהוא קצר משאר השער, או קצר מהשיעור שיש בשער לכן שצריך שיהיה ראוי לינטל בזוג, והתוי"ט כתב דברמב"ם מבואר כהפי' הראשון). ושיטת ריב"נ דהוא דק בעוביו.

פֶּרֶק י"ג פְּסוּק ל"ג

וְהַתְּגַלַּח:

וברש"י והתגלח סביבות הנתק. ואת הנתק לא יגלח מניח שתי שערות סמוך לו סביב, כדי שיהא ניכר אם פשה שאם יפשה ועבר השערות ויצא למקום הגילוח טמא. ומבואר מדברי רש"י דהפשיון הוא במקום שאין שערות ועל כן בעי לגלח שאז יהיה ניכר הפשיון. וצ"ב דאם כן אדרבה שלא ישאיר כלל שערות דיהיה ניכר יותר הפשיון. ועי' במל"מ בפ"ח דהוכיח מהכא כשיטת הרמב"ם דנתק הוא ניתוק השער ועל כן מגלח ומשייר שערות כדי שיהיה ניכר הפשיון.

ובהא דכל דין גילוח הוא רק בשבוע שני ולא בשבוע ראשון, עי' בראב"ד בתורת כהנים בסוף פ"ט שכתב דמי שגזר על הנתקים יודע שאין טבע הפשיון מצוי בשבוע ראשון ועל כן ליכא דין גילוח בשבוע ראשון.

ובראב"ד כתב שם טעם אחר לגילוח דהיא רפואה לנתק והיא לבחינה אם יתרפא בשבוע שני דוגמת כיבוס הבגד בנגעי בגדים שהוא לבחינה אם מסתלק הנגע עכ"ד.

אם גילוח הוה מצות עשה

עי' מל"מ פ"ח ה"ג שכתב לבאר דהא דבעינן דרשה מקרא לרבות נזיר לתגלחת ראשונה ותיפוק ליה דהוה עשה שדוחה לאו דנזיר (עי"ש מה שתלה כן ברמב"ם

פרק י"ג פסוק ל"ה-ל"ט

וְאִישׁ אֹד אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרָם בְּקֶרֶת בְּקֶרֶת

לְבָנָת: בְּהֵק הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא:

מצינו דגם מראות טהורות איכא להו שם נגע לדינים מסויימים, דברש"י שבת קל"ב ב' כתב על הא דמבואר שם דאיכא איסור של קציצת נגעים גם בנגעים טהורים, ופי' רש"י דקאי על בוהק, ובתורי"ד שם תמה על זה, וכן התוס' בשבועות ד' א' כתבו דקאי רק על עמד בעיניו דיכול לבוא לידי טומאה ע"י סימני טומאה. ובדעת רש"י מבואר דיש לו שם נגע אבל הוא טהור. עוד מצינו בגמ' בבכורות מה ב' דבעל נגעים טהורים פסול לעבודה, ועיי"ש ברש"י דקאי על מספחת, ולרש"י הכוונה בעמד בעיניו וכהה הנגע לפחות מארבעה מראות, ועי' אגר"מ קדשים ס' כ"ה.

סימני טומאה, אלא יתכן דכוונתו לבאר דזהו גדרו של איסור של לא יגלח, ועל כן לא בעינן דווקא בתער ולפי זה להרמב"ם הוה איסור בפני עצמו של גילוח הנתק ולא מחמת דמטהרנו²³.

פרק י"ג פסוק ל"ז

וְאִם בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשָׁעַר שְׁחֹר צָמַח בּוֹ:

ברש"י שער שחור מנין אף הירוק והאדום שאינו צהוב, תלמוד לומר ושער. ברמב"ם לא הוזכר דין זה, ועמדו באחרונים דנראה דחולק בזה, כדמוכח גם ממה שכתב (פ"ה ה"ז) דבאחת שחורה ואחת לבנה אינו טהור.

לשון הפסוק עמד בעיניו ושער שחור שצמח בו. והנה לא בעינן את שניהם, דבשבוע שני אם עמד בעיניו טהור, ושער שחור מציל בכל גוונא אפי' כבר נטמא מפשיון או משער צהוב, וכוונת הפסוק או עמד בעיניו או שער שחור וכן ביאר בחזקוני.

קרחת וגבחת

הנה הפסוק בא לבאר כמו דפירש"י דטהור הוא דהוא טהור מטומאת נתקים והוא נידון בשאר נגעים, וגם דרשו מזה דנתק דפשט בכל ראשו דינו דהוא טהור כדין פורח בכולו בנגעים, ועי' רמב"ם פ"ח הי"ב.

והנה קרחת וגבחת טהורים מדין נתקים וכשיש בהם נגע מטמאים כשאר נגעים, ומלשון הפסוקים משמע

פרק י"ג פסוק מ' – מ"א

וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קֶרַח הוּא טָהוֹר הוּא: וְאִם

מִפָּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִבַּח הוּא טָהוֹר הוּא: וְכִי

יִהְיֶה בְּקֶרַח אוּ בְּגִבַּח נֹגַע לְכֹן אֲדַמְדָּם צָרַעַת

פָּרַח הוּא בְּקֶרַחוֹ אוּ בְּגִבַּחוֹ:

²³ ועי' עוד מחלוקת הרמב"ם והראב"ד במנין המצוות אי בעינן למנות את הלאו של לא יגלח כלאו נפרד מהלאו של השמר בנגע, דהרמב"ן כתב דשניהם ענין אחד הם וזה ע"ד הראב"ד.

להם מיעוט השער בצדדי הראש לאחור או לפנים, ואין הנתוק בהם חולי, אלא הרי הוא כשאר הגוף, עיי"ש בכ"ד, ועי' כס"מ בפ"ה ה"ח דנקט בדעת הרמב"ם כדעת הרמב"ן הנ"ל דלהדיא מבואר שם בדברי הרמב"ם דאפילו באופן שהוא ראוי לגדל שער דינו כקרחת וגבחת.

אמנם ברמב"ם נראה חלוקה אחרת בכל זה וכמו שכתב בחזו"א, דבקרחת וגבחת לשון הרמב"ם בפ"ה דהוא מי שנשר כל שיער ראשו בין מחמת חולי בין מחמת מכה שאינה ראויה לגדל שיער בין שאכל דברים המשירין את השיער או סך דברים שהשירו שערו אף על פי שראוי לגדל לאחר זמן הואיל ואבד כל שיער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבח, ואח"כ כתב על זה דהוא מטמא בשני מראות עיי"ש. ומשמע דאפילו דבא מתחילה כך דינו דאינו טמא עד שיהיה בו שני מראות, ובפ"ח שביאר טומאת נתקים כתב נגעי הראש והזקן הוא שיפול השיער שבהן מעיקרו וישאר מקום השיער פנוי וזה הוא הנקרא נתק עכ"ד. ומשמע דעיקר החילוק דקרחת וגבחת הוה היכא דניתק ע"י דבר אחר חולי או בידי אדם, אבל נתק הוא שניתק מאליו, ובזה איכא למה שכתב הרמב"ם בה' י"ג דבבא כולו נתוק הוא מוסגר, וזהו החילוק בין נתקים לקרחת וגבחת, ועיי"ש בחזו"א מה שכתב בכל זה. וגם לדרך הרמב"ם הוא כמש"נ בדעת הרמב"ן דעיקר החילוק בין נתקים לקרחת וגבחת דבנתקים ניתוק השער הוא חלק מהנגע, ואילו בקרחת וגבחת אין ניתוק השער כחלק מהנגע ולהרמב"ם חלוקה זו קיימת מטעם דזה ניתק בידי שמים וזה ניתק בידי אדם.

והנה לשון הפסוק מתפרש לפי הרמב"ם היטב, שניתוק השער הוא עצמו של הנגע, בא הפסוק לבאר דניתוק

דקרחת וגבחת חלוקים מנתק בזה דאיכא קרחת בכולו דאז הוא נטהר מטומאת נתקים כדין פורה בכולו דטהור שילפינן ליה מקרא דואיש כי ימרט ראשו דהוא טהור. ורק אם יש בו שאר מראות נגעים מטמא ככל נגע. אמנם זה אינו דמשכחת לה נתק גם בניתק כולו, היכא דבא בתחילה כשכולו נתק כמבואר בתוספתא הובא בר"ש פ"י מ"ט וברמב"ם פ"ח הי"ג (ועי' חזו"א סימן ג' ס"ק ד'). וכמו כן גם מבואר דקרחת וגבחת מטמא גם בלא ניתק כל השער מראשו, כדמוכח בפ"י מ"י שאם יש שער בין הקרחת והגבחת אינן מצטרפות אלמא דאע"ג דיש בהן שער נידונין בדין קרחת וגבחת, וכדהוכיח כ"ז בחזו"א (סימן ג' ס"ק ו').

ומצינו כמה שיטות בראשונים, (וכבר כתבנו קצת מזה לעיל) אימתי הוה נתק ואימתי נידון כשאר נגעים, דברש"י נראה דהכא הוה שלא במקום שער, וכבר הבאנו דברי הרמב"ן לעיל שתמה על דברי רש"י. ושיטת הר"ש (פ"ג מ"ה) וכדהביא גם הרמב"ן דעיקר החילוק הוא דקרחת וגבחת זה כשניתק השער באופן שאינו חוזר דאז דינו דהוא מטמא כשאר נגעים ולא כדין נתק. ועי' תוי"ט פ"י מ"י דהאריך דהגם דתחילת הקרא דואיש כי ימרט שנטהר כשנמרט כולו לא איירי דוקא בנמרט באופן שאינו חוזר ומגדל שער, דגם בניתק באופן שחוזר ומגדל שער אי ניתק בכולו הוא טהור, מ"מ הא דכתב קרא שטמא בשאר מראות איירי כן באופן זה עיי"ש שהאריך בזה.

ודעת הרמב"ן כי אין דין הנתקין אלא כאשר ימרט אמצעות הראש וישאר השער מקיף את הנתק מכל צד, אבל אם ימרט אחורי הראש או פאת הפנים וינתק מכל הצד ההוא אינו נידון בסימני הראש וזקן אלא בסימני עור בשר. והטעם, כי בטבעי בני אדם רבים שיקרח

מחנות, ולפ"ז יתכן דאין דין המצורע שלא ישב עם טמאים אחרים אל יסוד דינו שהוא משתלח מהמחנה של הטמאים אחרים, אבל אין דין של ישב בדד ומצורעים אחרים שפיר יכולים ישב עמו. ומבואר לפ"ז הפסוק בהפטרה וארבעה אנשים היו מצורעים פתח השער וכו' דמשמע שישבו כאחת ולהנ"ל נ"חא.

וז"ל המלבי"ם כאן ודע שיש הבדל בין בדד ובין גלמוד. היושב גלמוד הוא מרוחק מכל אדם, וכו' אבל היושב בדד אינו מובדל, ויבא גם על אומה שלמה ולשבת. ה' בדד ינחנו, הן עם לבדד ישכון, וכן המצורע אינו מובדל מיתר מצורעים רק מן הטהורים, ובמ"ש טמא הוא, שהוא מיוחד בטומאתו, הוא יהיה לבד גם מן שנים הטמאים שהם זב וט"מ, (ועי' בזבחים דף קיז), וממילא מ"ש מחוץ למחנה מושבו הוא חוץ לג' מחנות עכ"ל. ומבואר כהנ"ל.

ז"ל הרמב"ם (פ"י הי"ב) חומרא יתירה יש במצורע שמטמא בביאתו לבית בין בימי החלט בין בימי הסגר, כיצד נכנס לבית נטמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים אף על פי שלא נגע בהן נעשו ראשון לטומאה שנאמר מחוץ למחנה מושבו מה הוא טמא אף מושבו טמא.

דין המצורע בין מוחלט ובין מוסגר שהוא אב מאבות הטומאות מטמא אדם וכלים במגעו וכלי חרס באוירו ומטמא אדם במשא ומטמא משכב ומושב. (עי' ר"ש פי"ב מ"ב דאינו עושה את המשכב ומושב אב הטומאה כמו בזב ועי' תוס' נדה נ"ד ב' וביומא ו' ב').

ברש"י מחוץ למחנה מחוץ לג' מחנות. דין זה הוא רק בעיירות המוקפות חומה בא"י מימות יהושע בן נון עי' כלים פ"א מ"ו ובר"ש שם.

בקרחתו ובגבחתו הוא לא ניתוק, ולשיטת הרמב"ן שכיון שהניתוק הוא חלק מדיני הנגע ולא רק הוא המטמא, בא הפסוק לבאר דניתוק זה הוא לא חלק מהנגע אם מטעמא דהרמב"ן ששם הדרך לינתק, אם כהר"ש דשם ניתק באופן שאינו חוזר, אבל לרש"י אין צד שהניתוק הוא נגע אלא הפסוק רק בא לבאר דזהו לא מקום שער שיש בו דיני ניתוק.

וְכִי יִהְיֶה בְקִרְחַת אוּ בַגְּבַחַת נֹגַע לְבָן:

בפסוק הוזכר רק על קרחת וגבחת בראשו אבל לא הוזכר על נגע בזקן, ומשמע דאין דין נגע בזקן. אמנם ברמב"ם פ"ה הי"א כתב כן גם על הזקן, ועי' משנה אחרונה דהאריך בזה בפ"ו מ"ח וכן בפ"י מ"י דהר"ש פליג על זה וזה תלוי בפ"י המשנה שם עיי"ש בכ"ד.

פרק י"ג פסוק מ"ה

וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא:

במל"מ פ"ז הט"ז ה' יו"ט האריך דכל דין זה מדאורייתא הוא רק במוחלט. אבל מדרבנן כתב הרמב"ם בפ"י ה"ח שהוא בכל הטמאים שיפרשו מהן שלא יטמאו ממנו וזה אסמכתא מכאן, אבל במוחלט הוה מדיני המוחלט שיבדל מבני אדם, ולא מחשש שמא יטמא מהן עיי"ש בכ"ד.

פרק י"ג פסוק מ"ו

כָּל יָמֵי אֲשֶׁר הִנֵּגַע בּוֹ יִטָּמֵא טָמֵא הוּא כְּדֵד יֵשֵׁב מְחוּץ לְמַחְנֵה מוֹשְׁבוֹ:

ברש"י כתב שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. והנה בגמ' בפסחים סז א' למדו מהכא שהוא משתלח מג'

עשה של בדד יושב כמש"כ הרמב"ם שם. וה"ט
דהרמב"ם ס"ל דליכא להו דין של מחנה ישראל.

בהא דמצורע יושב בדד, עי' רמב"ן לעיל פי"ב שכתב
וכן אמר הכתוב במצורע (להלן י"ג מ"ו) בדד יושב מחוץ
למחנה מושבו, ולא אמר כאשר אמר בשאר הטמאים
(דברים כ"ג י"א) ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך
המחנה, **כי הזכיר בו ישיבה שלא ילך כלל, כי ריחו
והבלו מזיקים.**

והנה הגר"ח דייק ברמב"ם דחלוק הדין שילוחו ממחנה
ישראל להא דמשתלח מעיירות המוקפות חומה,
דלענין שילוח ממחנה ישראל שהוא מהמצוה של
שילוח טמאים וכמבואר ברמב"ם פ"ג ה"א מביא"מ,
ואילו הדין של שילוחו מעיירות המוקפות חומה הוא
דין מניהוגי המצורע כמבואר בלשון הרמב"ם בפ"י
ה"ז מה' טומאת צרעת עיי"ש. ויש גם נפק"מ לענין
מלקות דרק בנכנס למחנה ישראל בירושלים הוא לוקה
כדין שילוח מחנות כמבואר ברמב"ם בפ"כ ה"ח
מביא"מ, אבל בשאר עיירות המוקפות חומה הוה רק

נגעי בגדים

פרק י"ג פסוק מ"ז

וְהַבְּגָד פִּי יִהְיֶה בּוֹ נֹגַע צָרְעַת בְּבָגֶד צֹמֶר אוֹ בְּבָגֶד פְּשָׁתִים: אוֹ בְּשֵׁתִי אוֹ בְּעֶרְב לְפָשָׁתִים וְלִצְמֹר אוֹ בְּעוֹר אוֹ בְּכָל מְלֶאכֶת עוֹר:

נגעי בגדים דינם בשני שבועות ואם פשה בשבוע ראשון טמא ושורפו, ואם עמד בעינו בשבוע ראשון בעי כיבוס, ואם עמד בשבוע שני או פשה שורפו, ואם כהה בשבוע שני למראה שני קורעו מהבגד, ואי נסתלק לגמרי ע"י כיבוס בעי טבילה וטהור, ואם עמד בעינו שבועיים שורפו, וכן בחזר בו הנגע שורפו ועי' להלן.

חידוש איכא בטומאת בגדים דלא רק בגד מטמא בנגעים, אלא חוטי שתי וערב כבר מטמאין, וז"ל הרמב"ם בפיה"מ פ"א מ"ה ההבדל בין השתי והערב בצמר פשוט מאד, מפני שהשתי בו דק מאד והערב חוטו עבה. אבל בגדי הפשתן הרי שתין וערבן שוין או יהיה ביניהן הבדל מועט מאד שאין חוששין לו.

מבואר במשנה (פ"א מ"א) דכל הבגדים מטמאים בנגעים חוץ משל עכו"ם, וכתב הר"ש דבגדי גר תושב מטמאין בנגעים, ובתיו"ט בריש פ"ג הביא בשם המהר"ם דבגדי גר תושב מטמאים רק מדרבנן עיי"ש.

עי' רמב"ן שכתב בענין נגעי בגדים וז"ל זה איננו בטבע כלל ולא הוה בעולם, וכן נגעי הבתים, וכו' ולכך אמר הכתוב (להלן יד לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, כי היא מכת השם בבית ההוא. וכו' **וכן אני חושב בנגעי הבגדים שלא ינהגו אלא בארץ**, ולא הוצרך למעט מהן חוצה לארץ כי לא יארעו שם

לעולם. ומפני זה עוד אינם נוהגים אלא בבגדים לבנים לא בצבועים, כי אולי הצבע הוציא הכיעור ההוא במקום ההוא כטבעו ולא אצבע אלהים היא, ולפיכך הצבועים בידי שמים מטמאין כדברי רבי שמעון (נגעים פ"א מ"ג) ועל דרך הפשט, מפני זה יחזירו הכתוב בכל פסוק ופסוק "הבגד או העור או השתי והערב", כי הדבר נס עכ"ל. ומבואר דשיטתו דנגעי בגדים אינם נוהגים בחו"ל, ולכאורה לומד כן מנגעי בתים. והנה ברמב"ם לא הוזכר כן רק בנגע בתים ומשמע דפליג דנוהג גם בחו"ל, וכן כתב בחזקוני בפרשת מצורע פ"ד פסוק ל"ד דנגעי בגדים נהג במדבר.

פרק י"ג פסוק נ"ד

וְצִוָּה הַפֶּהן וְכִבְּסוּ אֶת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע:

בתורת כהנים דרשו הצואה בכהן והכיבוס בכל אדם. ורמז לזה רש"י בפסוק נ"ח, והנה הא דבעינן צוואה על פי כהן, יתכן כמו שכתב המקדש דוד (סימן נ) דדין כיבוס בנגע הוא חידוש דהרי הוא מסיר את הנגע ועובר בלאו, (ועל כן כתב זבגד דמצותו בקריעה אסור בכיבוס שע"י כך יסתלק הנגע), ואיכא התר מסויים בכיבוס ע"פ כהן.

והנה הך כיבוס הוא בז' סממנים המעבירים את הכתם כמבואר בר"ש (בהוספות מכת"י) בפ"א מ"ה, והינו דע"י הכיבוס נמחה הכתם לגמרי, וכדהביא הר"ש שם הדרשה דוסר הנגע דבעי דיעקר כולו. (וכן כתבו החזו"א ס"א ס"ב ובמקדש דוד בס' נ' בפשיטות גם בדעת הרמב"ם).

פרק י"ג פסוק נ"ו-נ"ח

אמנם הראב"ד בתורת כהנים סוף פרשת תזריע כתב וז"ל אשר תכבס וסר מהם הנגע וכו' ת"ל וסר מהם הנגע כלומר יכבסנו הרבה עד שיראה אם יסור מהם הנגע "ואם לא יסור יסגיר אותו עוד". ואם יסור עוד הנגע שילך לגמרי או שיכהה למראה שלישי, וכבס שנית וטהר עכ"ל. ומפורש בראב"ד דאם יכבס וילך הנגע אין צריך הסגר שני, אלא צריך כיבוס שנית שהוא טבילה, ורק אם לא ילך הנגע אז יסגיר אותו עוד. וכן משמע בדברי רש"י בפסוק נ"ח שכתב וסר מהם הנגע, אם כשכבסוהו בתחלה על פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי. וכבס שנית לשון טבילה. עכ"ל משמע דבתחילה אם כובס וסר ממנו הנגע לגמרי סגי מיד בטבילה וטהור.

פרק י"ג פסוק נ"ו

וְהִבְגַּד אֹתְךָ אוֹ הָעֶרְבָא אוֹ כָּל כְּלֵי הָעֹר אוֹ אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכִבַּס שְׁנִית וְטָהַר:

וברש"י הביא מהתרגום דוכבס שנית לשון טבילה. הנה מפשטות הפסוק וכן הוא שיטת רש"י דהדין של וכבס שנית הוא על בגד שכובס וסר הנגע ע"י הכיבוס, ולא על בגד שקרעו ממנו את מקום הנגע.

אמנם ברמב"ם (פי"ב ה"א) כתב וז"ל ובסוף שבוע שני שהוא יום י"ג רואה אם כהה למראה שלישית הרי זה טעון כיבוס וטהור. ואם נשתנה הנגע ממה שהיה כגון שהיה ירקרק ונעשה אדמדם או אדמדם ונעשה ירקרק קורע מקום הנגע ושורף מה שקרע ותופר מטלית במקום שקרע ופוטר שאר הבגד ומכבסו כולו כיבוס שני, ומטבילו וטהר עכ"ל.

(נ"ו) וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כֹּהֵה הַנֶּגַע אַחֲרֵי הַכִּבּוּס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן הַבְּגָד אוֹ מִן הָעֹר אוֹ מִן הַשִּׁטִּי אוֹ מִן הָעֶרְבָא: (נ"ז) וְאִם תִּרְאֶה עוֹד בַּבְּגָד אוֹ בַשִּׁטִּי אוֹ בְעֶרְבָא אוֹ בְכָל כְּלֵי הָעֹר פִּרְחַת הוּא פְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ אֵת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע: (נ"ח) וְהִבְגַּד אֹתְךָ אוֹ הָעֶרְבָא אוֹ כָּל כְּלֵי הָעֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכִבַּס שְׁנִית וְטָהַר:

הנה בפסוק נ"ו כתוב דאם כהה הנגע אחרי הכיבוס דבעי לקרענו, ופסוק נ"ח כתוב דהבגד אשר תכבס וסר מהם הנגע וכובס שנית וטהור, ועי' בר"ש פי"א מ"ה דהביא דרשת התורת כהנים דדוקא כהה למראה שני אז קורעו אבל אם כהה למראה שלישי טהור ולא בעי קריעה. וברמב"ם (פי"ב ה"א) מבואר דהפי' בכהה הנגע דהחליף ממראה ירוק למראה אדום דאז בעינן לקרעו מהבגד.

הר"ש (פי"א מ"ה בהוספות מכת"י) הוק' לו למאי דכתב דהכיבוס הוא ע"י ז' סממנים ואז נעקר הנגע לגמרי, אם כן מהו הלשון בפסוק נ"ו ואם ראה הכהן והנה כהה הנגע, והרי הנגע נסתלק לגמרי ע"י הכיבוס ולא רק כהה. ותירץ דהגם דנעקר לגמרי ע"י הכיבוס שייך ביה האי לישנא דהנה כהה הנגע, הואיל וחזר לאותו מקום במראה שני.

ומתבאר מדברי הר"ש דשיטתו דגם היכא דע"י הכיבוס סר הנגע לגמרי עדין בעי הסגר שני, ואז אם לא חוזר טהור לגמרי כמבואר בפסוק נ"ח. ואם חוזר למראה שני טעון קריעה, ואם כן לעולם אחרי כיבוס בעי הסגר לראות אם הנגע חוזר, וכן משמע ברש"י בחולין ל"א ב' דלעולם אחרי הכיבוס הראשון איכא הסגר והטבילה היא לבסוף עיי"ש.

ואז בעי כיבוס לבגד ולא רק לנגע דהרי ליכא נגע, ובעי גם טבילה, ולפי זה מתפרש קרא כך והבגד וכו' אשר תכבס, דהינו קאי על הכיבוס השני שהצריך הרמב"ם, וסר מהם הנגע אין הכוונה דבהאי כיבוס סר הנגע, דהרי כבר סר הנגע ע"י הקריעה, אלא הכוונה סר הנגע כבר קודם וכדפירש האבן עזרא סר מהם הנגע. וכבר סר מהם הנגע, ומתפרש הפסוק שהבגד שכבר סר ממנו הנגע ע"י הקריעה, וכיבסת אותו אחרי כן, אז וכובס שנית דהינו טבילה וכדברי התרגום.

ומדוייק להפליא לשון הפסוק דהכיבוס דקתני הכא הוא על הבגד, ואילו לעיל כתוב כיבוס על הנגע (ועמד בזה במלבי"ם עיי"ש), ולהרמב"ם ניחא דהרי כבר קרע הנגע מהבגד ובעי רק לכבס את הבגד.

ומבואר בדברי הרמב"ם דגם לאחר דקורע הבגד בעי כיבוס ואח"כ טבילה, והנה כיבוס הוא בז' סממנים כדהבאנו לעיל מדברי הר"ש, ומבואר מדברי הרמב"ם דגם לאחר דקורע הנגע מהבגד בעי לעשות לו כיבוס על כל דינו בז' סממנים ואיכא לזה שם של כיבוס (ועמדו בחזו"א ובמקדש דוד מהו מקור הרמב"ם לזה). ועוד מבואר ברמב"ם דכל הדין טבילה הוא רק על בגד שקרעו ממנו הנגע (ולדעת הרמב"ם זה כשהוא משתנה ממראה למראה), דאילו בבגד שהנגע הוכהה למראה שלישית כתב הרמב"ם דבעי רק כיבוס ולא טבילה.

ולכאורה הרמב"ם מפרש את הפסוק אחרת מרש"י (ראיתי כל זה במשנת טהרות), דרש"י העמיד פסוק נ"ח שבעינן טבילה זה היכא דכיבס וסר הנגע לגמרי, אבל הרמב"ם העמיד קרא לאחר דקורע הנגע מן הבגד

פרשת מצורע

והנה מלשון הפסוק משמע דאיכא דין של כיבוס, ועי' מנ"ח מצוה קע"ג שכתב וז"ל מלשון החינוך דמכבס בגדיו וכ"ה לשון הרמב"ם וכן הוא גם כן לשון המשנה בנגעים נראה דגזיה"כ כמו התגלחת כ"כ צריך לטבול בגדיו, אף דאין נ"מ לענין טומאה דלאח"ז ג"כ מטמא בגדים במגע כמבואר כאן. ועיין בתורת כהנים שנראה דנלמד מזה דאינו מטמא משכב ומושב בימי ספורו נראה דאין חיוב לכבס בגדיו ע"ש פרשת מצורע, בס' אור החיים עמד בזה ודעתו נוטה שאין חיוב דוקא לכבס בגדיו ועי' בלשון הראב"ד פי"א ה"ד עכ"ל המנ"ח. ולדבריו אם כן איכא דין חדש של כיבוס הבגדים הגם דעדין דינו לטמאותם במגע, והוה מסדר טהרת המצורע וכמו דעושה תגלחת כמו כן בעי כיבוס בגדים.

וְיָשָׁב מִחוּץ לְאֶהָלוֹ שִׁבְעַת יָמִים:

וברש"י מלמד שאסור בתשמיש המטה. נחלקו התנאים (מו"ק ז' ב') אי אסור רק בהסגר של ז' ימים כפשטא דקרא דנכתב רק כאן, או דגם בימי חלוטו, וברמב"ם פסק דרק בז' ימים ולא בימי חלוטו.

בהא דמצורע אסור בתה"מ זהו מחמת ניהוגי האבילות של מצורע, דהרי מצורעת מותרת עי' רמב"ם פי"א ה"א. ועי' שאג"א ס' ל"ג דכל דלא נטהר ע"י תגלחת

פרק י"ד פסוק ז'

וְהָיָה עַל הַמַּטְהָר מִן הַצָּרְעָת:

והזה על המטהר ונחלקו במשנה (פי"ד מ"א) די"א דמזה על ראשו וי"א דמזה על ידו. ועי' תוי"ט בשם הקרבן אהרון שביאר מחלוקתם שהיה די שיאמר והזה במטהר, ואמר על שיורה על עליונות, לזה מזה על ידו (שיכול להגביה ידו). וי"א על מצחו דעל משמע היותר עליון שבגופו, והוא מצחו.

פרק י"ד פסוק ח'

וְכִבֵּס הַמַּטְהָר אֶת בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ וְרָחַץ

בַּמֵּיִם וְטָהַר וְאַחַר יָבֹוא אֶל הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מִחוּץ

לְאֶהָלוֹ שִׁבְעַת יָמִים:

דין המצורע לאחר תגלחת ראשונה וטבילה, דהוא אינו מטמא בביאה וכדכתיב ואחר יבוא אל המחנה, וטומאתו כטומאת שרץ.

בתורת כהנים למדו מכאן דמצורע מטמא במשכב ומושב בימי חלוטו²⁴, דכיבוס הבגדים דקתני בפסוק לא בא לרבות דהוא מטמא בגדים במגע דהרי גם בימי ספירו (לאחר תגלחת ראשונה וטבילה) הוא עדין מטמא בגדים במגע כדכתיב בפסוק ט'.

²⁴ עי' ר"ש פי"ב מ"ב דאינו עושה את המשכב ומושב אב הטומאה כמו בזב ועי' תוס' נדה נ"ד ב' וביומא ו' ב' ואכמ"ל.

כתוב בא לו לגלח את המצורע העביר תער על כל בשרו, וזה גם בית הסתרים כדהביא הרמב"ן ממשנה זו, (והרע"ב מהאי טעמא פ"א דלא קאי על בית הסתרים). וסתירה זו קיימת גם בדברי הרמב"ם כדעמדו באחרונים. וע"י תוי"ט דכתב בדעת הרמב"ם דשיטתו דבעי לגלח גם בית הסתרים, ופ"א המשנה של כשם שנראה לנגעו נראה לגלחתו באופן אחר דז"ל הרמב"ם (פ"ט הי"ב) כשם שהאדם נראה לנגעו כך נראה לתגלחתו. שאם לא יראה שער בכל בשרו כשיעמוד ערום כעודר וכמוסק כו'. הרי זו תגלחת כשרה ואין כהן זקוק לחפש בשאר מקומות שמא נשאר בהן שער. אף על פי שהוא צריך לגלח הכל עכ"ד. והינו דההשוואה לנגע בבית הסתרים הוא רק לענין שלא בעי לחפש אם נשאר שם שער, והוא חידוש דהגם דבעי לגלח גם בית הסתרים אבל לא בעי לחפש אחריו. וע"י חזו"א (ס"ד ז') דביאר באופן אחר שיטת הרמב"ם.

פרק י"ד פסוק י"ב

וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּפֶשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאֵשׁ:

בהא דמצורע מביא אשם, ע"י רמב"ן שכתב ולא ידענו מה ענין הכפרות הללו כולן אולי האשם יכפר על מעלו אשר מעל קודם נגעו, וצ"ב מדוע דוקא מצורע בעי קרבן זה, וע"י ספורנו מה שכתב בזה. וע"י רמב"ן בסוף פרשת ויקרא (פרק ה) שכתב וז"ל והנראה בעיני, כי שם אשם מורה על דבר גדול אשר העושו יתחייב להיות שמם ואבד בו, וכו' וענין המצורע, בעבור שהמצורע חשוב כמת והנה הוא כבר שמם ואבד, ויקרא קרבנו הראשון אשם, שיגין עליו מן האשמה אשר הוא שמם בה, עכ"ל.

שניה וטבילה אסור בתה"מ וע"י חת"ס חולין קמא. דפליג ע"ד, והנה החת"ס הביא שם דברי התורא"ש דהובאו בשטמ"ק ב"מ לא. דגם קודם הקרבת הקרבנות שרי בתשמיש המטה וכתב דמהאי טעמא גם קודם תגלחת עיי"ש.

ובמה שכתב התורא"ש דהתירו בתשמיש המטה לא תלוי בהבאת קרבנותיו ע"י במאירי חולין קמא. דמבואר דעד הבאת הקרבנות הוא אסור בתה"מ, וזה תלוי בביאו"ד הגמ' שם דטהרת המוצרע לא דוחה שלוח הקן אי קאי על ימי ספירו או על ימי חלוטו, דאי קאי על ימי חלוטו אם כן קאי על הציפורי מצורע, ואי קאי על ימי ספירו וכן פ"י במאירי שם, אם כן קאי על הקרבנות של מצורע עני ואז מבואר דהוא תלוי בהבאת הקרבנות.

פרק י"ד פסוק ט'

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ:

ברש"י כלל ופרט וכלל, להביא כל מקום כנוס שער ונראה. ע"י רמב"ן דרש"י פירש כדברי הגמ' בסוטה ט"ז א' דבעי לגלח גם בית הסתרים דכל מקום כינוס שער והפרט ממעט רק שער בית השחי ושער הרגלים עיי"ש. והביא דבתורת כהנים פליגי על זה ודרשו וגלח את שערו, יכול אף בית הסתרים, תלמוד לומר גבות עיניו, מה גבות עיניו בנראה אף כל שערו בנראה, פרט לבית הסתרים.

והנה בדין זה עמדו האחרונים בסתירת המשניות בזה, דבמשנה בפ"ב מ"ד כתוב דכשם שנראה לנגעו (שאין מטמא בבית הסתרים) כך הוא נראה לתגלחתו. ומבואר דלא בעי לגלח בית הסתרים. ואילו במשנה בפ"ד מ"ב

פרק י"ד פסוק י"ז

וּמִיִּתֵר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּדָה אֶזְנוֹ
הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל בִּהְיוֹן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בִּהְיוֹן רַגְלוֹ
הַיְמָנִית עַל דָּם הָאֵשֶׁם:

במצורע עשיר כתיב על דם האשם ובמצורע עני (פסוק כ"ח) כתוב על מקום דם האשם, ועי' מנחות י'. דדרשו על דם האשם על מקום דם האשם למאי אתו (עי' תוס' דביארו דיהיה כתוב או על מקום או על), הני צריכי אי כתב רחמנא על דם האשם הוה אמינא איתיה אין נתקנח לא, כתב רחמנא על מקום, ואי כתב רחמנא על מקום הוה אמינא דוקא נתקנח אבל איתיה אימא הוי חציצה קמ"ל על דם האשם.

פרק י"ד פסוק י"ט

וְעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאת וְכִפֵּר עַל הַמִּטְהָר מִטְּמֵאָתוֹ:
הנה בחטאת הלשון וכפר על המטהר מטומאתו, ואילו באשם וכן במנחה כתוב וכפר סתם, ועי' רמב"ן (פסוק י"ה) שכתב והחטאת על חטאו אשר חטא בימי הנגע, אולי בצערו נתן תפלה לאלהים, וזה טעם "מטומאתו". והנה מצינו דחטאת ואשם של מצורע אינם נחשבים כבאים על חטא, ועל כן חלוק דינם משאר חטאות ואשמות, דמביאים עמם נסכים, ובגמ' בסוטה ט"ו א' מבואר דהטעם דאינם באים על חטא דמנגעיה הוא דאיכפר ליה, כי מייתי קרבן לאשתרויי בקדשים, ופי' רש"י שם דמנגעיה איכפר ליה, יסורים ובשת של נגע כפרו לו על אותו חטא²⁵.

פרק י"ד פסוק ט"ו - ט"ז

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּדָה אֶזְנוֹ
הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל בִּהְיוֹן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בִּהְיוֹן רַגְלוֹ
הַיְמָנִית: וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל כַּף הַכֹּהֵן
הַשְּׂמַאלִית וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פְּעָמִים
לִפְנֵי ה':

הנה בלוג שמן מפורש בקרא דהוא יוצק קודם על כפו השמאלית, אבל את הדם שמקבל בידו שממנו נותן על המצורע לא מבואר בקרא אם מקבלו ביד ימין או ביד שמאל, ובר"ש בפרק י"ד מ"ח כתב דדינו כמו לוג השמן, אמנם ברמב"ם בפ"ד ממחוסרי כפרה ה"ב כתב ומקבלין שני כהנים את דמו, אחד מקבל בכלי וזורקו על גבי המזבח ואחד בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית, ואם שינה וקבל בשמאל תחילה פסל. ומבואר דהקבלה של הדם היא ביד ימין עיי"ש.

וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פְּעָמִים לִפְנֵי ה':

וברש"י לפני ה' כנגד בית קדשי הקדשים, ועי' בר"ש פי"ד מ"י דלא מכניס את השמן לקודש להזות על הפרוכת אלא עומד בחוץ ומזה כנגד קדשי הקדשים, ועי' תוס' מנחות ע"ד ב' ד"ה איכא, ועיי"ש ברש"י כת"י דמבואר דהיה מזה על הפרוכת.

²⁵ אמנם באחרונים הק' ממנחות צ"א ב' דשם נראה דכן בא על חטא ואכ"מ. ועי' שו"ת חת"ס או"ח סי' קע"ד מש"כ ע"ד הרמב"ן.

נגעי בתים

החוזר והיכא דאין חוזר מה בשורה היא, אלא ודאי בשורה היא לנגע החוזר דטעון נתיצה ומוציא מטמוניות, ושאיין חוזר הוי צרי עין (דאז ליכא נתיצה ורק הוצרך להוציא את כליו). והא דאמר בשורה היא להם מדאמר ונתתי וגו' דזה לשון בשורה כמו ונתתי מטר ארצכם וכיוצא בהם הרבה עכ"ל²⁶.
וע"ע בחזקוני שכתב י"מ לפי הפשט לפי שהזהיר להלן אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים ואין אנו יודעים באיזה מקום עבדו לפי' בא הנגע בבתים להודיע המקום שעבדו שם הכנענים כדי לאבדו.

פרק י"ד פסוק ל"ה

וּבֹא אֲשֶׁר לֹו הַבַּיִת וְהַגִּיד לַפֶּהַן לְאֹמֵר כִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת:

וברש"י אפילו ת"ח שיודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי. ובטעמא דמילתא עי' תוי"ט פי"ב מ"ה וז"ל הרא"ם כתב בשם רבותיו. דכיון דבדבורו לא יוכל לשפוט. הלכך לא יאמר בלשון ברור. ע"ד אמרם. ולמד לשונך לומר איני

שיעור הנגע הוא שני גריסין על שני אבנים²⁶ ודיני הנגע שמסגירו הכהן שבוע ראשון ואם כהה הנגע קולפו והוא טהור, ואם עמד בשבוע ראשון וכהה בשבוע שני קולפו וטעון הבאת ציפורים, ואם פשה הנגע בשבוע ראשון או שני או אפילו עמד גם בשבוע שני חולץ האבנים וטח, ואם חזר אחרי שקיצע וטח את הבית סותר את הבית, ואם לא חזר הנגע אחרי שקצע וטח הבית טהור ומביא ציפורים.

פרק י"ד פסוק ל"ד

כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאֶחְזָה וְנִתְתִּי נֶגַע צָרַעַת בַּבַּיִת אֶרֶץ אֶחְזַתְכֶם:

וברש"י בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות וכו' ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן.

ז"ל רבינו חיים פלטיאל²⁷ קשה דפי' רש"י בשורה היא להם ותלמודא (עי' תנחומא כאן) דריש מלהביא נגעים ביום משום כשאדם שואל מחבירו כלי ואומר אין לי ועתה צריך להוציאם ורואה נבלותך. ועוד קשה קושיא מתרצא והלא לא היה צריך נתיצה רק נגע

²⁶ ולמדו כן מקרא בתורת כהנים וראה את הנגע יכול כגריס, תלמוד לומר וראה את הנגע, והנה הנגע מלמד שאין הבית מטמא אלא בשני גריסים

²⁷ עיי"ש דבתחילה הקשה על מה שכתב רש"י מהא דאיתא בב"מ דמצא בגל או בכותל ישן הרי אלו שלו מפני שאני אומר של אמוריים הן, והלא של אמוריים מצאו הכל ע"י נגעים. ותי' דמיירי בארץ סיחון ועוג דאין שם נגעים דהא כתיב אל ארץ אחוזתכם. ועוד תי' דקאי רק על מטמונים שלא יוכלו להתגלות באופן אחר שהם יתגלו ע"י נגעים.

²⁸ ועי' בפ' הט"ז על התורה שכתב דודאי הנגע של בתים בא מחמת עבירה, אלא שזה חסד אל יתברך שאפשר שלפעמים ימשך טובה מן העונש, דהינו שימצא מטמון, וזהו נכלל בלשון חכמים טובה מעין רעה, וזוהי הבשורה עכ"ל.

מי החיוב, וכן נפק"מ בבית של גוי המושכר לישראל וכן להפך, ועי' בשו"ת שואל ומשיב (ח"ב קל"ד) שכבר נסתפק בזה והביא ראיה מהגמ' בערכין כ' ב' המשכיר בית לחברו ונתנגע אף על פי שחלטו כהן ואמר לו הרי שלך לפניך נתצו חייב להעמיד לו בית, וברש"י נתצו כהן, חייב משכיר להעמיד בית אחר לשוכר דמשום מזליה דמשכיר הוא שנחשד על הגזל או על צרות העין עכ"ל, ומבואר דפשיטא להגמ' דהנגע הוא רק מכח המשכיר ולא מכח השוכר, וכן מבואר מהא דאין נגעים מטמאים בירושלים כיון דלא נתחלקה לשבטים והרי לכאורה לא גרע משוכר.

והביאור בזה הוא דכיון דדיני נגעים הם מחייבים את גופו של בית דהרי נותצים את הבית, אם כן זה ע"כ שייך לבעלים על הגוף לעולם ולא שייך לשוכר ודו"ק.

פרק י"ד פסוק ל"ו

וְצִוָּה הַפֶּה וּפְנֵי אֶת הַבַּיִת בְּטָרִם יָבֵא הַפֶּה לְרֵאוֹת אֶת הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבַיִת וְאַחַר כֵּן יָבֵא הַפֶּה לְרֵאוֹת אֶת הַבַּיִת:

ברש"י שאם לא יפנהו ויבא הכהן ויראה הנגע, נזקק להסגר, וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה, וכו' במשנה פי"ב ה"ה וצוה הכהן ופנו את הבית ואפילו חבילי עצים ואפילו חבילי קנים דברי רבי יהודה ר"ש אומר עסק הוא לפניו אמר רבי מאיר וכי מה מטמא לו אם תאמר כלי עציו ובגדיו ומתכותיו מטבילין והן טהורים על מה חסה התורה על כלי חרסו וכו', ומבואר דנחלקו אם יש חיוב לפנות גם חבילי עצים ואבנים.

יודע. ולי נראה מפני דרך ארץ שצריך לנהוג עם הכהן כו'. א"נ שלא ימהר הכהן ויגזור טומאה. ע"כ. וג"א כתב. משום דובר שקרים לא יכון. דהא כל זמן שלא נזקק הכהן לאו נגע הוא. ואיך יאמר נגע כו'. וכו' ולי נראה בהפך. דלהכי הקפידה התורה מלומר נגע. כדי שלא לפתוח פיו לשטן לו וכו' עכ"ל. ועיי"ש דהקשה בהא דלא הוזכר כן בשאר מראות נגעים. ובמפרשי המשנה (תוס' אנשי שם ועוד) תי' דבכל הנגעים הוא מראה לכהן ולא בעי לומר כלום, אבל כאן דהוא קורא לכהן ובעי לומר לו ע"כ הוזהר לומר כנגע.

בתורת כהנים (פרשה ה' והובא בר"ש פי"ב) **אשר לו הבית שלא ישלח ביד שליח יכול אפילו זקן, ואפילו חולה, תלמוד לומר ובא והגיד לכהן. לאמר יאמר לו הכהן דברי כיבושים בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע וכו' עכ"ל התורת כהנים. ובמנ"ח (קע"ז) כתב נראה מזה דמצוה הוא שיאמר לו בלשון הכתוב כנגע נראה לי בבית, ובחפץ חיים (בפי' על התורת כהנים) ובחזו"א (י' ח') כתבו דהטעם שהוא יבוא אל הכהן כמו שמסיים התורת כהנים דבעי לומר לו דברי כיבושין.**

בתורת כהנים (עי' יומא י"ב) אשר לו הבית לאחר כבוש וחלוק שיהא כל אחד ואחד מכיר את שלו. (הובא בחזקוני, ועי' ברמב"ן לעיל בסוף פרשת תזריע מה שביאר בזה), **ועי' ריטב"א יומא י"א ב' דהביא מהספרי דבית הפקר אינו נטמא בנגעים** (ולא נמצא בספרי לפנינו ואולי הכוונה לדרשה זו, ומצינו עוד במשנה בפי"ב מ"ד דאין נגעי בתים בירושלים, ומבואר בב"ק פ"ב ב' מטעם דלא דלא נתחלקה לשבטים).

ויל"ע **בבית שוכר דנטמא בנגע** על מי החיוב לבוא לכהן לבעה"ב או לשוכר, וכן כל דיני טהרת הבית על

כן בעו לפנותם מהבית וכפשטא דקרא, (ועי' חזו"א ס"ט סק"י). ולדעת הר"ש והרע"ב הנ"ל צ"ל דכוונת הגמ' דהכא עצים ואבנים מטמאו דקאי על הבית עצמו ולא על מה שבתוכו כדפי' המל"מ שם.

וברמב"ם איכא סתירה בזה דפי"ד ה"ד פסק כר"י דמפנה חבילי עצים, ובריש פרק ט"ז כתב הרמב"ם בית המנוגע אב מאבות הטומאות וכו' וכן אבנים שחולצין ממנו וכו' וכל כזית מהם מטמא אדם וכלים במגע ובמשא ובביאה, עכ"ל. ומשמע דרק אדם וכלים ולא גם חבילי עצים. ומאי דכ"פ ה"ח הביא הרמב"ם את דברי רבי דאם המתינה תורה לדבר הרשות שלא יטמאו כליו קל וחומר לדבר מצוה. ואם כן משמע דחבילי עצים מטמאין וכמש"נ לעיל דמילפותא זו משמע דהמתנה היא בשביל שלא יטמאו מה שמוציא מהבית.

ובאחרונים (תפארת ישראל, העמק שאלה (מצורע פ"ח) וחזו"א שם) תירצו דגם אם נטמאים חבילי עצים זה רק אותם דנמצאים בשעת הסגר, דנטמאים בטומאת הבית דהם חלק מהבית ולא הנכנסים אח"כ, ולפי זה מיושבים כל דברי הרמב"ם דהא דכתב בפט"ז דבית המנוגע מטמא רק אדם וכלים קאי שם לענין דברים

ובביאור מחלוקתם איכא ב' דרכים דבר"ש מכת"י וברע"ב נראה דלר"י איכא חיוב לפנות את הבית מחבילי עצים הגם דאינם מקבלים טומאה. וביאר הר"ש דלר"י מתפרש הפסוק ולא יטמא כל אשר בבית, לא כטעם לפניו דהא מפנה דברים שאין מקבלים טומאה, אלא הפסוק בא לומר את דין הטומאה דגם כלים דהיו שם קודם ההסגר נטמאים,

והטעם דבעינן לפנות את חבילי עצים אם אינם נטמאים, עי' במל"מ דבעינן דלא יראה הכהן רק את הבית ולא דבר אחר. ויתכן לבאר באופן אחר דהוה מעצם ההסגר דיהיה הבית מוסגר לגמרי בלא כלים בתוכו. ובהא פליג ר"מ דכל הפינוי הוא רק בשביל שלא יטמאו הכלים.

ועיין עוד בראב"ד בפ"י על התורת כהנים דכתב לפרש דברי ר"ש עסק הוא לפינוי שקאי בשיטת ר"י שמפנה גם חבילי עצים, ואמרה תורה להתעסק בפינוי דבין כך ובין כך שמא ילך הנגע או יכהה, ע"י דחזר בעה"ב בתשובה עיי"ש ועי' ספורנו שכתב כעין זה.

אמנם באליהו רבה וכן במל"מ (פי"ד ה"ד) ובמשנה אחרונה פירשו בדרך אחרת שיטת ר"י דבגמ' מועד קטן (ח' א') למד רבי דאם ממתנינים לדבר הרשות כ"ש לדבר מצוה, ור' יהודה דחה דמהתם לא גמרינן דהחידוש דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאו והכא מטמאו. ובפשוטו קאי על הא דנטמא הכא גם חבילי עצים, וכן פי' התוס' שם. וכן משמע בגמ' דהרי למדו מהדין להוציא את הכלים להא דמתנינים לדבר הרשות, ואם הוה מדין ההסגר של הבית דבעי להוציא את הכלים איך למדנו משם לדין ממתנינים לדבר הרשות. ומבואר דחבילי עצים לדעת ר"י נטמאים ועל

פרק י"ד פסוק ל"ח

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וַהֲסִיגֵר אֶת הַבַּיִת

שִׁבְעַת יָמִים:

בגמ' חולין י ב' ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר תלמוד לומר אל פתח הבית, אי פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר תלמוד לומר מן הבית עד שיצא מן הבית כולו, הא כיצד עומד בצד המשקוף ומסגיר, ומנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר או שעמד בתוך הבית והסגיר שהסגרו מוסגר, תלמוד לומר והסגיר את הבית מכל מקום. וברש"י יכול יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור הדלת. א"נ ע"י חבל ארוך כגון שהיה ביתו סמוך לשם (ג' המהרש"ל ברש"י). וכעין זה בנדרים נ"ו ב' עיי"ש רש"י ותוס' ור"ן. ומבואר מדבריהם דהסגר בתים הפי' הוא לסגור הדלת, ועל כן אי היה הולך לביתו ומסגיר מ"מ בעי לשלוח שליח לסגור את הדלת או לסגור ע"י חבל ארוך.

אמנם בדעת הרמב"ם נקט המל"מ דהסגר פירושו שיאמר שהוא מוסגר והוכיח כן מנגעי אדם, והנה כבר נתבאר לעיל דאיכא מחלוקת ראשונים בפ"י הסגר באדם אי הכוונה לאמר לו שהוא מוסגר או שהוא סוגרו בביתו או שהוא מסגיר סביבות הנגע, ויתכן דבבתיים כולם מודים דהסגר הוא ע"י סגירת הדלת דבעינן להסגיר את הבית, ולא את הנגע כמו בנגעי אדם.

הנכנסים לתוך הבית ולא אלו שנמצאים שם בשעת הסגר²⁹.

ברש"י על מה חסה תורה, וכו' ואם על אוכלין ומשקין, יאכלם בימי טומאתו. במשנה אחרונה תמה על רש"י דאיזה איסור איכא לאכול אוכלין טמאין, ואי קאי על תרומה אם כן לא חזי בימי טומאתו, ותי' בזה הגר"י פערלא עפ"ד רש"י חולין לה. והתוס' חולין ב' ב' דאיכא איסור לאכול אוכלין טמאין.

בראב"ד בפ"י על התורת כהנים הקשה וא"ת והרי ביתו ממון החביב ולא חסה עליו התורה לנתצו. ותי' דהתם לאחר שלוש שבועות הוא, וכיון שהיה לו לחזור בתשובה ולא חזר ינתץ את ביתו אבל כלי חרס אם אינו ממתין לפינוי יהיה אבוד והתורה חסה עליו שמא יחזור בו עכ"ל.

בְּטָרְם יָבֵא הַכֹּהֵן לְרֵאוֹת אֶת הַנֶּגַע וְכוּ' וְאַחַר כֵּן יָבֵא הַכֹּהֵן לְרֵאוֹת אֶת הַבַּיִת:

לשון הפסוק בטרם יבוא הכהן לראות הנגע ואח"כ כתוב ואח"כ יבוא הכהן לראות הבית פתח בנגע וסיים בבית, ועי' משך חכמה מה שכתב לבאר בזה. והנה הלשון של לראות את הבית צ"ב דהרי הראיה היא על הנגע ומה יש לראות בבית, וראיתי ברש"ר הירש דפירש דהרי מבואר במשנה בפ"י ב' מ"א דלא כל בית מטמא בנגעים כגון בית עגול וכו', ואם כן זהו הלשון לראות את הבית אי הוה בית הראוי לטמא בנגעים.

²⁹ והעמק שאלה יישב על פי זה קושית המל"מ איך מהני לסכך בחבילי עצים הרי מקבלים טומאת נגעים, ותי' דכיון דטומאתן רק אגב הבית אין זה נחשב דבר המקבל טומאה.

והנה הא דשניהם קוצעין הגם דכתיב ואת הבית יקציע משום דבסיפא דהפסוק כתוב אשר הקצו. ולא הוזכר במשנה איך הדין לענין השלכת האבנים ושפיכת העפר דהרי קתני בלשון רבים, ועי' משנה אחרונה דנקט דאין שניהם מחוייבים בזה, דכל מה דחייבו את חבריו הוא רק בחלק של ביעור הטומאה מהבית והוא החליצה והקיצוע אבל שאר דברים אינו מחוייב בהן.

אמנם עי' רבינו בחיי כאן שכתב וז"ל מה שבא לשון הפרשה בלשון רבים, "וחלצו את האבנים", "והשליכו", "ושרפו", "ולקחו", "והביאו", לפי שהוא ושכנו שניהם חייבים בהוצאה ושותפים בבנין, כי על זה אמרו, אוי לרשע ואוי לשכנו. אבל אחרי כן חזר לדבר בלשון יחיד, "יקציע את הבית", וכן, "יקח וטח", לבאר שהוא לבדו מי שהנגע בכותלו חייב בהוצאות ההקצעה שהוא הקלוף, ולקייחת העפר לטיט ובטיחה עכ"ל. ונראה בדבריו דבכל הדברים המוזכרים בלשון רבים חבריו מחוייב, אמנם צ"ע שם בדבריו דנקט דבקיצוע רק הוא חייב ולכאורה זה דלא כהמשנה וצ"ע.

בעיקר הדין של שניהם חולצין בלשון הר"ש והרע"ב במשנה משמע דהוא בעי לסייע לו לחלוץ, אמנם כבר הביא המשנה אחרונה דבר"ש פי"ג מ"ב מבואר דבכותל שבינו לבין חבריו חולץ כל האבן גם בחלק חבריו, ואם כן אין זה על הסיוע לחבריו בחלק שלו אלא על זה דבעי לחלוץ את האבן גם בחלק שלו, ועי' בחזו"א דביאר דודאי אין שכנו חייב לטפל בשלו אלא היכי דכולו נחלץ שכנו מטפל בשל עצמו, ולכן בכותל שבאוויר (שבחלק חבריו הוא לאויר חצר) הוא לבדו חולץ את האבנים, דלא אמרה תורה אלא בשכן הדר בבית והאי כותל משמש לשניהם דירת בית, ואע"ג

ובהא דמבואר בבריתא דאם הסגיר בתוך הבית הוא טמא, עי' מ"מ דהרמב"ם השמיט דין זה דבגמ' בנדרים לא הוזכר כן, וגם ברש"י בחולין פי' כן באופן אחר עיי"ש.

פשטא דקרא נראה דהכהן בעי לראות את הנגע בתוך הבית ולא רואהו מבחוץ, וכן נראה מדברי הגמ' בחולין י' ב' דדנה ביצא הכהן מן הבית שאם יצא לאחוריו לא הוה יציאה ואי ליכא כלל דין כניסה לא נראה דיהיה דין ביציאה, אלא אם כן כוונת הגמ' שם על לשון יציאה דלא יכול להתפרש בדרך אחוריו וצ"ע. אמנם בפעם שניה כשמגיע לראות הנגע הרי אין הוא עומד בתוך הבית כדי שלא יטמא וצ"ע בזה.

פרק י"ד פסוק מ' מ"א מ"ב

וְצִוָּה הַפָּהוּ וְחָלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהַשְּׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא: וְאֵת הַבֵּית יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב וְשָׂפְכוּ אֶת הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל מַחוּץ לְעִיר אֶל מְקוֹם טָמֵא: וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבְיִאוּ אֶל מַחֲת הָאֲבָנִים וְעָפָר אַחֵר יִקַּח וְטָח אֶת הַבֵּית:

במשנה פרק י"ב מ"ג ר"ע אומר עד שיראה כשני גריסין על שתי אבנים לא על אבן אחת, וכן פסק הרמב"ם (פי"ד ה"ז) ולמדנו כן מקרא וחילצו את האבנים שאין פחות משני אבנים.

במשנה פרק י"ב מ"ו מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו שניהן חולצין שניהן קוצעין שניהן מביאין את האבנים, אבל הוא לבדו מביא את העפר שנאמר (ויקרא י"ד) ועפר אחר יקח וטח את הבית אין חברו מטפל עמו בטיחה.

בשבוע שני שגם דינו שקוצה וטח את הבית, ופסוק מ"ה ונתן את הבית חוזר על פסוק מ"ג על נגע שחזר אחרי קיצוע וטיחה שנותן את הבית, ופסוק מ"ח של ואם בא יבוא הכהן הוא על נגע דעמד בעיניו שני שבועות ולא פשה דבעי קיצוע וטיחה ואז אם לא חזר טהור. והנה הכרחו של רש"י לפרש כן משום דפירש לשון פשה דהנגע גדל, ועל כן הוצרך לפרש דפסוק מ"ד קאי על נגע שפשה בשבוע שני ולא אחרי קיצוע וטיחה שאז לא בעינן שיפשה הנגע. וכן את פסוק מ"ח שאם בא יבוא הכהן וראה והנה לא פשה הנגע, קאי על נגע שעמד שבועיים ולא פשה.

אבל הרמב"ן וכעין זה בחזקוני פירשו דהפסוקים הם כסדר, משום דלשון פשה הוא מתפרש גם על נגע שהלך ע"י קיצוע וטיחה של הבית ואח"כ חזר (ע"י בכתב והקבלה), ועל כן כל המקראות הולכים כסדרם, דאם ישוב הנגע וכו' ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע, הינו דחזר הנגע אחרי קיצוע וטיחה דאז דינו בנתיצה, ופסוק מ"ח שאם בוא יבוא הכהן והנה לא פשה הנגע אחרי הטח את הבית, קאי על נגע שלא חזר אחרי קיצוע וטיחה, דהוא טהור כי נרפא הנגע ממנו שלא חזר עוד אל הבית.

וכתב הרמב"ן דלפי זה לא הוזכר בקרא מה דינו של נגע שפשה בשבוע שני (מה שאין כן לפי רש"י על זה קאי פסוק מ"ד) והביא דברי התורת כהנים דלמדו דינו דהוא גם בקיצוע וטיחה מנגע שפשה בשבוע ראשון, וכמו כן דינו של נגע דעמד בראשון ובשני גם כן לא הוזכר בקרא (מה שאין כן לפי רש"י על זה קאי פסוק מ"ח) אלא דרשו בתורת כהנים דדינו גם בקיצוע וטיחה.

דנגע שבבית ראובן לא חשיב נגע לבית שמעון דלגבי שמעון הוי הנגע מאחורי הכותל ואין הנגע מטמא מאחוריו כמו שכתבו תוס' יבמות ק"ג ב', מ"מ לענין מצות חליצה כיון שהאבן נחלצת מכותלו רמיא רחמנא חיובא עלי' לחלצה, אבל כשהכותל באויר אף שהכותל שותפות מ"מ אין בעל החצר מטפל עמו כדתניא בתורת כהנים בר"ש פי"ב מ"ו, כיון שאין החצר בדין נגעים, וכו' עכ"ל.

וְטַח אֶת הַבַּיִת:

הרמב"ם בפרק ט"ו ה"ב כתב דטח את כל הבית. ועמדו ע"ד בכתב והקבלה כאן ובחזו"א (ס"י ח') דבתחילה לא הזכיר דבעי להקציע את כל הבית, אבל מסו"ד דכתב דבעי לטוח כל הבית משמע אם כן משמע דבעי להקציע את כל הבית.

פֶּרֶק י"ד פֶּסוּק מ"ד - מ"ח

(מ"ד) וּבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנֵה פְּשֵׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת צָרַעַת מִמֶּאֲרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: (מ"ה) וְנָתַן אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֲצָיו וְאֶת כָּל עֵפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיא אֵל מִחוּץ לְעִיר אֵל מְקוֹם טָמֵא: (מ"ו) וְהָבֵא אֶל הַבַּיִת כָּל יְמֵי הַסִּגִּיר אֹתוֹ יְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: (מ"ז) וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְהֵאֱכַל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו: (מ"ח) וְאִם בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָנֵה לֹא פְּשֵׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטָּח אֶת הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבַּיִת פִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע:

ברש"י ביאר דהפסוקים הם שלא כסדר, דפסוק מ"ד ובא הכהן הוא לא המשך לפסוק הקודם על נגע שחזר לאחר קיצוע וטיחה דאז לא בעינן שיפשה הנגע, אלא הפסוק הולך על נגע שעמד בשבוע ראשון ופשה

מ"ט דכיון שהוא לבוש, כליו בטלים הם לגבי גופו ובעי שהייה עכ"ל. ועי' תוס' חולין ע"א ב' כעין זה.

וחידוש שני יש בזה כמו דעמד במל"מ דהרי מבואר ברמב"ם בה' שאר אבות הטומאה פ"ו הי"ב דכל אב טומאה שמטמא במגע אדם הנוגע בו או הנושא מטמא בגדים בשעת מגעו ובשעת נשיאתו ועושה אותן ראשון לטומאה, כל זמן שלא פירש ממטמאיו, והכא הדין הוא דאין הבגדים נטמאין מדין חיבורין ובעי לשהייה, ותמה שם המל"מ מנין לן ללמוד לשני הדינים הנ"ל.

ובמנ"ח מצוה קע"ז ר"ל דאה"נ דגם הכא מטמא בחיבורין והא דאין בגדיו נטמאין איירי דוקא בבגדיו העליונים שאין נוגעים בגופו דכל דאין נוגעים בגופו אין נטמאין בחיבורין, אמנם באבי עזרי השיג ע"ד דזה נסתר מהתורת כהנים בפרשה ז' דכל כיבוס בגדים האמור בתורה להחמיר וזה להקל, אפילו לבוש עשרה סבריקים ועטוף עשרה פוליוניות כולם טהורים עד שישאא כדי אכילת פרס.

והנה בהא דהבגדים נטמאים לאחר שיעור שהייה מצינו בזה שני דרכים דהגר"ח בה' טומאת צרעת כתב דהנה נראה דהך דינא דשהה בבית כדי שיעור אכילה הכלים טמאין, בע"כ מוכרחים אנו לומר דלא דהדין הוי דהבגדים נטמאו ע"י האדם כדין טומאת בגדים, וכמבואר בהמשנה שהבאנו דהיכא דהיה עומד בחוץ והכניס ידיו לפניו הכלים טמאין, הרי להדיא דאף דהאדם טהור מ"מ הכלים טמאין, אלא ודאי דהא דתלויין בביאת האדם הוא רק לענין הדין ביאה, דע"י ששהה האדם שם בהבית המנוגע חשיבי הכלים ג"כ כבאין להאהל המנוגע, אבל טומאתם באמת הויא מחמת עצמם, דכיון דחשיבי כבאים להאהל המנוגע

לשון הפסוק ואם ישוב הנגע ופרח בבית, וכתב הרמב"ן (והביא כן מהתורת כהנים) שלא אמר הכתוב שפרח באבנים ההם ללמד שאפילו נולד במקום אחר מן הבית ואפילו ממראה אחר שאינו כמראה הנגע הראשון נדון אותו כחוזר ופורח ואינו נדון כנגע הנולד מתחלה, וכתב דהטעם בזה הוא כי הרוח הרעה לא תסור מן הבית ההוא אבל תמיד תהיה בבית ההוא באחת המקומות להבעית את בעליו.

וְטַהַר הַפֶּהָן אֶת הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע:

מבואר במשנה (פי"ג מ"א) דנגע שכהה או הלך בשבוע ראשון קולף את הנגע (בלא לחלוץ את האבנים) והוא טהור, ובכהה או הלך בשבוע שני קולף את הנגע והוא טעון ציפורים. וכתב הר"ש בסוף פי"ב דהך קליפה כשכהה הנגע לא מצינו בקרא, וכתב דשמא נלמד מדכתיב (שם) כי נרפא הנגע דמשמע דאין טהרת הבית אלא בריפוי ואין ריפוי אלא ע"י שהוקצה והוטח.

פֶּרֶק י"ד פְּסוּק מ"ו מ"ז

**וְהָפָא אֶל הַבַּיִת כָּל יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ יְטַמֵּא עַד הָעָרֹב:
וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְהָאֵכָל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת
בְּגָדָיו:**

וברש"י מלמד שאין מטמא בגדים, יכול אפילו שהה בכדי אכילת פרס, תלמוד לומר והאוכל בבית יכבס את בגדיו וכו'.

בהא דאינו מטמא בגדים עד ששוהה שיעור של כדא"פ מבואר דהגם דהיכא שנכנסים שלא דרך מלבוש נטמאים מיד, היכא שנכנסים דרך מלבוש נטמאים רק כשוהה בבית, ובטעמא דמילתא עי' ברא"ש פי"ג

והנה מה שהקשה המל"מ שהבאנו לעיל מנין דליכא הכא הכא הדין טומאה בחיבורין, הנה היה מקום לומר דבטומאה דבא אל הבית לא שייך לטמאות מדין טומאה בחיבורין, דאין זה טומאת מגע שכל עוד שהוא נוגע שם אב עליה כיון שהוא נוגע בו, דהכא השם טומאה שלו זה מה שהוא בא אל הבית, וכדמצינו דאיכא דין של דרך ביאה, ויתכן דלא שייך בזה כלל חיבורין³⁰, אמנם כ"ז להבנת הגר"ח אבל להחזו"א הרי כשהוא שוהה בבית הוא מטמא כעין דין טומאה בחיבורין ואם כן מבואר ששייך לדון כאן טומאת חיבורין, ויקשה קושית המל"מ מדוע ליכא כאן הדין טומאה בחיבורין גם בלא ששהה בבית.

פרק י"ד פסוק מ"ט

וְלָקַח לְחֵטָא אֶת הַבֵּית שְׁתֵּי צַפְרִים וְעֵץ אֲרָז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאַזְב:

בתורת כהנים דרשו וקרא ולקח דזהו ריבוי שגם נגע שכהה בשבוע שני דקולפו (ונתבאר לעיל בפסוק מ"ח המקור לדין קליפה) והוא טעון הבאת ציפורים, והובא במשנה בפ"ג ה"א.

נגעים בזמן הזה

ושלא בפני הבית, בארץ ובחוצה לארץ, לפי שאין לה שום קשר בכך, ויטהר בהם המצורע וישאר מחוסר כפורים כמו הזבים והזבות והיולדות אשר בזמנינו היום כאשר טהרו שהם מחוסרי כפורים. ולשון

נטמאו מחמת הבית. עכ"ל, והינו דבאמת טומאתן מצד עצמן ורק בעי שיעור שהייה בשביל שיהיה כאן ביאת בגדים לבית (וזה מחמת דהם טפלים לאדם).

אמנם בחזו"א הביא דברי התוס' בחולין ע"א ב' דכתבו להסביר בהא דבהמה וגוי מלבושם מיטמא מיד ולא בעי שיעור שהייה וז"ל דבהמה אפילו כלים שהיא לבושה חשיבי כעל גבה כיון דאין מטמא מכחה דלאו בת טומאה היא וגבי אדם נמי כה"ג כשאין מטמאין מכחו כגון בגדים שעל גביו לא בעי שהייה אבל בגדים שהוא לבוש בטלים אגביה ומכחו בא להם הטומאה וגזרת הכתוב היא שאין לו כח לטמאם עד שישהה עכ"ל. ומדבריו אלו מבואר דטומאת הבגדים הם מכח האדם וכדין טומאה בחיבורין ורק גזירת הכתוב דבעי שהייה, ועל כן כתבו שם התוס' בהמשך דבריהם להק' מהמשנה דכשהוא בחוץ וידיו בפנים דנטמאים הבגדים כשאיכא שיעור שהייה והרי שם אין הגברא טמא ואיך נטמאים הבגדים (ומהא הוכיח הגר"ח דטומאתן מצד עצמן ולא מכח האדם) וכתבו התוס' דהוה רק מדרבנן עיי"ש.

וז"ל הרמב"ם בפיה"מ (פי"ד מי"ג) וממה שאני צריך לבאר כאן כדי להשלים ענין המסכתא, שטהרת מצורע הראשונה, כלומר הנעשת כאשר הולך נגע הצרעת בשתי צפרים ועץ ארז ואזוב שהיא נוהגת בפני הבית

³⁰ מצינו שיתכן דטומאה דרך אויר כלי חרס לא מטמא בחיבורין עי' אהלות פ"ט מט"ז במחלוקת הר"ש והמהר"ם ולמדנו דבהיכא דאין נוגע יתכן שלא מטמא כדין חיבורין.

וזכרתי ימים מקדם שבילדותי הצעתי תמיהתי זו לפני הגאון הגדול מה' עקיבא אייגר זצוק"ל, והשיבני שגם הוא תמה על דבר זה ושאין לו תירוץ המתקבל על הדעת".

אמנם עי' פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) (ויקרא דף לה עמוד ב') אמר רבי יוחנן מיום שחרב בית המקדש אין טהרה ממת ואין טומאה ממצורע. פירוש אין טהרה ממת אבל טומאה איכא לפי שאין לנו אפר הפרה להזות אבל טומאה ממצורע ליכא כלל שאין בהם מורה עכ"ל הפסיקתא. ומשמע דאין דיני נגעים בזמן הזה כלל.

ולענין איסור קציצת הבהרת מצינו דאיכא בזמן הזה, דהובא בטור ובשו"ע ביו"ד בס"י רס"ו דמילה דוחה את הצרעת, ומבואר אם כן דאיסור קציצת הבהרת נהוג בזמן הזה.

התוספתא שטהרת מצורע בארץ ובחוצה לארץ, עכ"ל³¹. ומתבאר מדברי הרמב"ם דדיני נגעים נוהגים גם בזמן הזה³², והנה הנפק"מ בזמן הזה כתב המנ"ח (מצוה קס"ט אות י"ד) וז"ל דצריך פריעה ופרימה ואסור לכנוס לירושלים י' רמב"ם פ"ג מהב"מ וקדושת מקדש וירושלים לא בטלה עתה לשיטת הרמב"ם פ"ו מה' בית הבחירה אם כן אסור לכנוס.

ובטעמא דלא נוהגים כן למעשה, הנה ברמב"ם פ"ז מה' תרומות ה"ט כתב המצורע הרי הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו והוא שיטמא אותו כהן מיוחס. ומבואר דבעי כהן מיוחס, ואם כן כיון דליכא לן כהן מיוחס ליכא לדיני נגעים בזמן הזה³³, ועי' במנ"ח באות י"ג דדייק כן מדברי הרמב"ם, וכתב ועל כן בזמנינו שאין לנו כהנים מיוחסים אין רואין את הנגעים וראיתי זה בס' תולדות אדם להגאון מהר"ז ווילנא עכ"ל.

ובתפארת ישראל בהקדמה לנגעים במראה כהן כתב וז"ל "ומימי תמהתי למה אין נוהגין כן בזמן הזה,

ברוך רחמנא דסייען

³¹ ועי' שם עוד שכתב להסתפק וז"ל ואני נבוכ מאד בתגלחת שניה לפי שאנו עוברים בה על מצות לא תעשה שהיא גלוח כל הראש והזקן, ולא תושג לנו בכך תכלית לפי שאי אפשר בזמנינו זה להביא כפרה כדי שיטהר מטומאת צרעת הטהרה השלמה אשר בגללה מגלח תגלחת שניה, וכל מה שאנו אומרים יבא עשה וידחה את לא תעשה אם נתקיים העשה בשלמותו, וזה מקום עיון וספק. עיי"ש.

³² אמנם ז"ל הראבי"ה (מועד קטן סימן תתמ) הלכות מצורע לא הזקקתי לפרש דכיון דכהן לא חזי ליה ולא בקיאינן למיחזי, "ולא נהגי ביה בזמן הזה" כל דיני מצורע, אבל מרחיקין מהם מפני הסכנה עכ"ל.

³³ ובאור שמח (טומאת צרעת פי"א ה"ו כתב ויתכן דנשתכח מאתנו מראה של שני תולעת, כמו שנשתכח מראה התכלת והחלזון כן נשתכח התולעת שני ומראהו, ולא יתכן טהרתו וטהרת בתים, ופשוט עכ"ל.

